

Primljeno: 20.06.2022				
Org. jed.	Klas. znak	Redni broj	Prilog	Vrijednost
	02-607/22	74	100	4P

IZVJEŠTAJ O REAKREDITACIJI
ORGANIZACIONA JEDINICA

FILOZOFSKI FAKULTET, UNIVERZITET CRNE GORE

Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja Crne Gore dana 12.04.2022. godine je donijela Odluku o obrazovanju komisije za reakreditaciju Univerziteta Crne Gore (br. 02-607/22-46/58U od 12.04.2022. godine, br. 02-607/22-52/61UP od 21.04.2022. godine, br. 02-607/22-55/65UP od 04.05.2022. godine i br. 02-607/22-60/70UP od 11.05.2022. godine, Prilog 1).

Komisija je imala zadatak da razmotri zahtjev za reakreditaciju organizacione jedinice Filozofski fakultet, Univerziteta Crne Gore sa izvještajem o samoevaluaciji i ostalom relevantnom dokumentacijom, te da na osnovu neposredne provjere činjeničnog stanja, dostavi Agenciji izvještaj o reakreditaciji organizacione jedinice Filozofski fakultet, Univerziteta Crne Gore, njegove usklađenosti sa akademskim i profesionalnim potrebama i usvojenim standardima i kriterijumima.

Komisija je detaljno proučila zahtjev za reakreditaciju sa izvještajem o samoevaluaciji organizacione jedinice Filozofski fakultet, Univerziteta Crne Gore, dopunu dokumentacije kao i drugu priloženu dokumentaciju. U cilju neposredne provjere činjeničnog stanja, Komisija je obavila posjetu organizacionoj jedinici Filozofski fakultet, Univerziteta Crne Gore, dana 08.06.2022. godine (Prilog 2) tokom koje su obavljene razgovori sa rukovodstvom organizacione jedinice, dekanom i prodekanima za nastavu, članovima Komisije za samoevaluaciju, članovima Komisije za pripremu dokumentacije za reakreditaciju, zatim sa administrativnim osobljem, studentima i predstavnicima privrede. Tokom posjete su razjašnjene nedoumice u vezi ocjene ispunjenosti određenih standarda. Na osnovu predate i tražene dopunjene dokumentacije, a poštujući Zakon o visokom obrazovanju Crne Gore, Pravila o postupku reakreditacije i Standarde i smjernice za reakreditaciju propisane od strane Agencije za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja, kao i ostale propise koji regulišu oblast visokog obrazovanja, Komisija je stekla uvid u sve elemente koji su bili neophodni za donošenje reakreditacionog stava o ispunjenosti standarda.

U skladu sa prethodno navedenim, Komisija, u postupku reakreditacije Univerziteta Crne Gore (sa organizacionim jedinicama) podnosi sljedeći izvještaj o reakreditaciji za organizacionu jedinicu Filozofski fakultet, Univerziteta Crne Gore.

OPŠTI PODACI

Naziv ustanove:	Univerzitet Crne Gore
Naziv organizacione jedinice:	Filozofski fakultet

Studijski programi:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Osnovni akademski studijski program Sociologija (180 ECTS) 2. Osnovni akademski studijski program Filozofija (180 ECTS) 3. Osnovni akademski studijski program Istorija (180 ECTS) 4. Osnovni akademski studijski program Geografija (180 ECTS) 5. Osnovni akademski studijski program Pedagogija (180 ECTS) 6. Osnovni akademski studijski program Psihologija (180 ECTS) 7. Osnovni akademski studijski program Predškolsko vaspitanje i obrazovanje (180 ECTS) 8. Integrisani akademski studijski program Obrazovanje učitelja (120 ECTS) 9. Integrisani akademski studijski program Obrazovanje učitelja na albanskom jeziku (120 ECTS) 10. Master akademski studijski program Sociologija (120 ECTS) 11. Master akademski studijski program Filozofija (120 ECTS) 12. Master akademski studijski program Istorija (120 ECTS) 13. Master akademski studijski program Geografija (120 ECTS) 14. Master akademski studijski program Pedagogija (120 ECTS) 15. Master akademski studijski program Psihologija (120 ECTS) 16. Master akademski studijski program Predškolsko vaspitanje i obrazovanje (120 ECTS) 17. Master akademski studijski program Inkluzivno obrazovanje (120 ECTS) 18. Doktorski akademski studijski program Sociologija (180 ECTS) 19. Doktorski akademski studijski program Filozofija (180 ECTS) 20. Doktorski akademski studijski program Istorija (180 ECTS) 21. Doktorski akademski studijski program Geografija (180 ECTS) 22. Doktorski akademski studijski program Pedagogija (180 ECTS)
Naučna oblast:	Društvene nauke, Humanističke nauke, Prirodne nauke, Interdisciplinarne nauke,

Komisija u ocjeni ispunjenosti standarda i njihovih kriterijuma za eksternu evaluaciju ustanove koristi sljedeće kriterijume za ocjenjivanje:

- Eliminacioni kriterijum u slučaju kada neispunjavanje standarda ili njegovih elemenata uslovljava negativan reakreditacioni stav - odbijanje zahtjeva za reakreditaciju;
- Potreban kriterijum u slučaju kada standard ili njegovi kriterijumi nijesu ispunjeni, ali se proces reakreditacije i realizacija studijskih programa mogu nastaviti ako kriterijum može biti ispunjen u periodu koji je određen preporukom komisije.

U **komentarima**, eksperti u komisiji daju svoje jedinstveno mišljenje o:

- ispunjenosti ili djelimičnoj ispunjenosti standarda i njegovih elemenata,
- mjeri usklađenosti organizacije rada ustanove i planirane realizacije studijskih programa sa važećim standardima, nacionalnim dokumentima i dokumentima Evropskog prostora visokog obrazovanja,
- potrebi za dodatnim objašnjenjima,
- preporuci za ispunjavanje standarda i kriterijuma,
- korekcijama koje je potrebno pripremiti i korekcijama koje je potrebno izvršiti,
- rokovima za korekcije,
- prednostima i nedostacima ispunjenosti određenih standarda, odnosno kriterijuma,
- svim ostalim pitanjima koja se tiču ocjene ispunjenosti standarda, odnosno kriterijuma.

Početna faza ispunjenosti standarda ili pojedinačnog kriterijuma podrazumijeva da je plan za njegovo ispunjavanje odobren od organa upravljanja ustanovom ili organizacionom jedinicom, ili da je započeta implementacija standarda, odnosno kriterijuma.

STANDARD 1. POLITIKA OBEZBJEĐENJA KVALITETA

Ustanove treba da imaju politiku obezbjeđenja kvaliteta koja je javna i koja predstavlja dio njihovog strateškog upravljanja. Unutrašnji akteri treba da izgrađuju i implementiraju ovu politiku kroz odgovarajuće strukture i procese, uz uključivanje spoljnih aktera.

Smjernice:

Politike i procesi su glavni nosioci koherentnog sistema za obezbjeđenje kvaliteta ustanove koji obrazuje ciklus za stalno poboljšanje i doprinosi odgovornosti ustanove. Takav sistem pruža podršku razvoju kulture kvaliteta u kojoj svi unutrašnji akteri preuzimaju odgovornost za kvalitet i uključeni su u obezbjeđenje kvaliteta na svim nivoima ustanove. Kako bi se to i omogućilo, politika ima formalan status i javno je dostupna.

Politike obezbjeđenja kvaliteta su najdjelotvornije kad odražavaju odnos između istraživačkog rada, učenja i nastave, te uzimaju u obzir nacionalni kontekst u kojem ustanova djeluje, institucionalni kontekst, kao i njen strateški pristup. Takvom politikom pruža se podrška:

- organizaciji sistema za obezbjeđenje kvaliteta;
- odsjecima, školama, fakultetima i drugim organizacionim jedinicima, kao i upravi ustanove, zaposlenim pojedincima i studentima, da preuzmu svoje odgovornosti u pogledu obezbjeđenja kvaliteta;
- akademskom integritetu i slobodama, pri čemu se budno pazi na mogućnost pojave akademskih prevara;
- zaštiti od netolerantnosti bilo koje vrste ili diskriminacije usmjerene protiv studenata ili zaposlenih;
- uključivanju spoljnih aktera u obezbjeđenje kvaliteta.

Politika se provodi kroz niz procesa za unutrašnje obezbjeđenje kvaliteta koji omogućavaju učešće cjelokupne ustanove. Odluku o tome na koji način će se politika sprovoditi, pratiti i revidirati donosi ustanova.

Politikom obezbjeđenja kvaliteta takođe su obuhvaćeni i svi kriterijumi aktivnosti ustanove, koji su podgovoreni ili koje realizuju druge strane.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
a. Politika obezbjeđenja kvaliteta formalno usvojena i javno dostupna (datum usvajanja, internet stranica sa javno dostupnim dokumentom).	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni

Komentar

Filozofski fakultet Univerziteta Crne Gore kontinuirano i sistematično unapređuje kvalitet naučno-istraživačke i nastavne delatnosti implementacijom politike obezbeđenja kvaliteta prezentovane u javno dostupnim dokumentima:

- Statut Univerziteta Crne Gore (Bilten UCG, br. 337 – posebno izdanje od 13.02.2015. i Bilten UCG, br. 447 od 31.12.2018, dostupno na: <https://www.ucg.ac.me/objava/blog/6/objava/3708-statut-univerziteta-crne-gore>);
- Pravilnik o organizaciji i radu sistema za osiguranje i unapređenje kvaliteta na Univerzitetu Crne Gore (Bilten broj 343 od 30. april 2015, dostupno na: https://www.ucg.ac.me/skladiste/blog_6/objava_3716/fajlovi/_pdf);
- Standardi i indikatori za obezbeđenje i unapređenje kvaliteta/samoevaluaciju (dostupno na: <https://www.ucg.ac.me/objava/blog/1015/objava/60058-standardi-i-indikatori-za-obezbjeđenje-i-unapređenje-kvaliteta-samoevaluacija>);

Strategija razvoja Univerziteta Crne Gore za period 2019-2024. godine (dostupno na: <https://www.ucg.ac.me/objava/blog/6/objava/55573-strategija-razvoja-univerziteta-crne-gore-2019-2024>);

Filozofski fakultet, kao organizaciona jedinica Univerziteta Crne Gore, razvio je Strategiju razvoja Filozofskog fakulteta Nikšić 2019-2024, koja je usvojena 30.12.2019. godine i koja predviđa unapređenje kulture kvaliteta po studijskim programima i nivoima studija.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
b. Politika podržava organizaciju sistema za obezbjeđenje kvaliteta.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni

Komentar

Statut Univerziteta Crne Gore, kao krovni akt Univerziteta Crne Gore, definiše proceduru samoevaluacije i ocene kvaliteta (odredbe od člana 109 do 115).

Obezbeđenje kvaliteta sprovodi se kroz odgovarajuća tela Univerziteta Crne Gore i organizacione jedinice Filozofskog fakulteta. Za postupak samovrednovanja, kontinuirano praćenje, osiguranje i unapređenje kvaliteta odgovoran je Odbor za upravljanje sistemom kvaliteta, koji formira Senat. Na sednici Veća Filozofskog fakulteta, 14.09.2020. formirana je Komisija za obezbeđenje i unapređenje sistema kvaliteta Filozofskog fakulteta, koju čine devet predstavnika akademskog osoblja, sa akademskim zvanjem, jedan predstavnik neakademskog osoblja i jedan student. Komisija redovno održava sastanke, u čije zapisnike o radu je Komisija za reakreditaciju imala uvid. Osim toga, Komisija je imala uvid i u zapisnike o radu Komisije za master studije, u čijoj je nadležnosti kvalitet rada na drugom ciklusu studija. Kultura kvaliteta važan je aspekt i rada Veća Filozofskog fakulteta.

U okviru Univerziteta, osnovan je Centar za studije i kontrolu kvaliteta Univerziteta Crne Gore, koji je nadležan za funkcionisanje sistema za obezbeđenje i unapređenje kvaliteta na Univerzitetu. U okviru Centra funkcionišu dva odbora - Odbor za monitoring magistarskih (master) studija i Odbor za upravljanje sistemom kvaliteta. Odbor za upravljanje sistemom kvaliteta ima sedam članova: rukovodilac Centra, pet predstavnika akademskog osoblja i jedan predstavnik studenata.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
c. Politika podržava organizacione jedinice kao i pojedinačno zaposlene, a studenti se podstiču da preuzmu svoje odgovornosti u pogledu obezbeđenja kvaliteta.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni

Komentar

Zaposleni na Filozofskom fakultetu Univerziteta Crne Gore i studenti podstiču se da preuzmu svoje odgovornosti u pogledu obezbeđenja kvaliteta. Statutom Univerziteta Crne Gore, Pravilnikom o organizaciji i radu sistema za osiguranje i unapređenje kvaliteta na Univerzitetu Crne Gore, ali i pojedinačnim ugovorima o radu zaposlenih i ugovorima o studiranju, definisana su prava i odgovornosti zaposlenih i studenata u pogledu obezbeđenja kvaliteta.

Postupak samovrednovanja, kontinuiranog praćenja, osiguranja i unapređenja kvaliteta sprovode Centar za studije i kontrolu kvaliteta Univerziteta Crne Gore i Komisija za obezbeđenje i unapređenje sistema kvaliteta Filozofskog fakulteta.

Uloga studenata u obezbeđenju sistema kvaliteta je prepoznata na način da su studenti uključeni u stručna tela Univerziteta i komisije, i na taj način participiraju u svim procesima koji se tiču unapređenja kvaliteta na Univerzitetu Crne Gore.

Statut Univerziteta Crna Gora (član 111) predviđa postupak evaluacije koji se organizuje na kraju svake studijske godine, a uključuje ocenjivanje predavanja, programa, profesora i njihovih pedagoških sposobnosti od strane studenata, kao i konsultacije sa studentskim organizacijama i predstavnicima studenata u stručnim organima Univerziteta i organizacionih jedinica.

U dokumentaciji su dostavljeni Izvještaj o samoevaluaciji za studijsku 2019/2020. godinu (zbirno) i Izvještaj o samoevaluaciji za studijsku 2020/2021. godinu (po studijskim programima).

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
d. Politika podržava akademski integritet i slobode, pri čemu se budno pazi na mogućnost pojave akademskih prevara.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni

Komentar

Na osnovu člana 9, stav 2 Zakona o akademskom integritetu, Senat Univerzita Crne Gore, na sednici održanoj 18.09.2019. godine, doneo je Etički kodeks Univerziteta Crne Gore kojim se uređuju moralna i profesionalna načela kojih se mora pridržavati akademsko i drugo osoblje i studenti. Ovim aktom je predviđena odgovornost i način postupanja u slučaju otkrivanja akademskih prevara.

Postoji mehanizam, Odluka o korišćenju softvera za utvrđivanje plagijata na Univerzitetu Crne Gore (Bilten broj 428, od 18. aprila 2018. godine) za otkrivanja plagijata od strane Centra za unapređenje kvaliteta i Centra za doktorske studije Univerziteta Crne Gore. Takođe, u cilju unapređenja akademskog pisanja na Filozofskom fakultetu, sprovodi se provera seminarskih, diplomskih i drugih radova putem softvera koji su dostupni za besplatno korišćenje, a na inicijativu Centra za unapređenje kvaliteta.

Predviđen je i Kurs o akademskom integritetu namenjen studentima (dostupno na: <https://www.akademskiintegritet.ucg.ac.me/>), ali, usled okolnosti pandenije COVID-19, studenti nisu dovoljno informisani o kursu, niti su ga pohađali u značajnom broju, prema proceni Filozofskog fakulteta.

Filozofski fakultet posebno neguje kulturu akademskog integriteta, s obzirom na činjenicu da etika kao filozofska disciplina čini okosnicu akademskog integriteta. Na Filozofskom fakultetu organizovan je niz radionica i okruglih stolova na temu akademskog integriteta, a Fakultet je i nosilac nacionalnog naučno-istraživačkog projekta Jačanje akademskog integriteta – interdisciplinarni istraživački pristup etičkom ponašanju u visokom obrazovanju (2019-), podržan i finansiran od strane Ministarstva nauke Univerziteta Crne Gore. Osim toga, Filozofski fakultet je član Evropske mreže za akademski integritet (ENAI), koja obuhvata institucije iz Evropskog prostora visokog obrazovanja, koje su naročito posvećene postulatima akademskog integriteta (<https://www.academicintegrity.eu/wp/partners>).

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
e. Politika štiti od netolerantnosti bilo koje vrste ili diskriminacije usmjerene protiv studenata ili zaposlenih.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni

Komentar

Statutom Univerziteta Crne Gore predviđena je zaštita od diskriminacije po bilo kom osnovu (član 3). Svi izbori vrše se na osnovu akademskih zasluga, bez diskriminacije po bilo kojem osnovu (član 91). Prava i obaveze studenata, utvrđeni zakonom, ostvaruju se na način da svaki student ima posebno pravo na jednakost, različitost i zaštitu od svih oblika diskriminacije, u skladu sa zakonom i Statutom (član 141).

Etičkim kodeksom Univerzieteta Crne Gore uređena su osnovna moralna i profesionalna načela akademskog i drugog osoblja. Kao neprihvatljive označene su pojave i ponašanja u okviru univerzitetske

zajednice, u nastavi i profesionalnom radu kao što su: korupcija, diskriminacija, uznemiravanje, sukob interesa, nelojalnost, neodgovornost itd. Takođe, zabranjen je svaki oblik diskriminacije studenata po osnovu rase, boje kože, nacionalne pripadnosti, društvenog i etničkog porekla, veze sa nekim manjinskim narodom ili nacionalnom zajednicom, jezika, vere ili uverenja, političkog ili drugog mišljenja, pola, rodnog identiteta, seksualne orijentacije, zdravstvenog stanja, invaliditeta, starosne dobi, imovinskog stanja, bračnog i porodičnog stanja, pripadnosti grupi ili pretpostavci o pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugih ličnih svojstava. Osim toga, studenti ne mogu da trpe štetne posledice zbog prijavljivanja slučaja diskriminacije, davanja iskaza pred nadležnim organom ili telom Univerziteta ili nuđenja dokaza u kojima se ispituje slučaj diskriminacije.

Etički kodeks Univerziteta Crne Gore utvrđuje i postupak zaštite i mere koje se mogu preduzeti u postupku zaštite od diskriminacije.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
f. Politika podržava uključivanje spoljnih aktera u obezbeđenje kvaliteta.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni

Komentar

Statutom Univerziteta Crne Gore predviđeno je da u procedurama osiguranja kvaliteta, Univerzitet vrši konsultacije sa poslodavcima, predstavnicima zaposlenih i drugim partnerima. Konsultacije sa partnerima su deo periodičnog pregleda studijskih programa i dodjeljivanja diploma, a uključuju sve partnere: bivše studente, poslodavce, sindikate, predstavnike lokalne samouprave i državnih organa (član 112).

Takođe, osnovan je i Karijerni centar (dostupno na: <https://www.ucg.ac.me/objava/podorg/0/40/poz/info>).

U radu Centra za obezbeđenje i unapređenje kvaliteta Univerziteta Crne Gore mogu učestvovati strani eksperti, istaknuti profesori i istraživači, stručnjaci u oblasti kvaliteta, kao i predstavnici partnera zainteresovanih za realizaciju pojedinih projekata iz oblasti kvaliteta.

Strategijom razvoja visokog obrazovanja 2016-2020 predviđeno je i usklađivanje obrazovanja sa potrebama tržišta rada.

Preporuke u vezi unapređenja standarda

Nakon provere celokupne primljene dokumentacije i posete Filozofskom fakultetu u Nikšiću, preporuke Komisije za unapređenje ovog standarda su sledeće:

- Preporučuje se češće spovođenje evaluacije, na kraju svakog semestra, nakon ispitnog roka. Takođe, potrebno je podsticanje aktivnijeg učešća studenata u procesu obezbeđenja i unapređenja kvaliteta. Svi studenti bi trebalo da učestvuju u evaluaciji, koja bi mogla biti uslov za prijavu ispita, na primer. Ukoliko je moguće, poželjno je i javno objaviti rezultate evaluacije nastavnog osoblja i programa.
- Studente treba ohrabriti da polažu ispit o akademskom integritetu.
- U cilju unapređenja kvaliteta preporučuje se postavljanje kutija na najprometnijim mestima na Filozofskom fakultetu za stalnu evaluaciju pedagoškog rada nastavnika i saradnika, kao i studijskih programa. Potrebno je uvesti i fokus grupe sa studentima radi bolje procene kvaliteta studijskih programa.

- Preporuka je da se sprovede i samoevaluacija zaposlenih na Fakultetu koja bi obuhvatila nastavnike i saradnike u nastavi, administrativne i druge radnike, u cilju procene zadovoljstva poslom i drugim aspektima profesionalnog rada.
- Participacija zaposlenih u aktivnostima na unapređenju kvaliteta nije strogo definisana obaveza te se njihov angažman svodi na nivo odgovornosti i savesti (nema mera za stimulaciju učešća, niti posledica za neangažovanje).

STANDARD 2. IZRADA I ODOBRAVANJE PROGRAMA

Ustanove treba da imaju procese za izradu i odobranje programa. Programi treba da budu izrađeni na takav način da ispunjavaju ciljeve koji se pred njih postavljaju, kao i predviđene ishode učenja. Kvalifikacije do kojih programi vode treba da budu jasno određene i predstavljene, i da se pozivaju na tačan nivo u okviru nacionalnog kvalifikacionog okvira za visoko obrazovanje, a samim tim i na Kvalifikacioni okvir u Evropskom prostoru visokog obrazovanja.

Smjernice:

Studijski programi predstavljaju suštinu nastavne misije ustanova visokog obrazovanja. Kroz njih se studentima pružaju akademska znanja i vještine, kao i prenosive vještine koje mogu uticati na njihov lični razvoj i naći na primjenu u njihovim budućim karijerama.

Programi:

- sadrže opšte programske ciljeve usklađene sa institucionalnom strategijom i imaju jasno utvrđene planirane ishode učenja;
- izrađuju se u saradnji sa studentima i ostalim akterima;
- imaju koristi od spoljne ekspertize i referenci;
- odražavaju četiri svrhe visokog obrazovanja Savjeta Evrope (vidjeti Područje primjene i koncepti);
- izrađuju se tako da omogućavaju nesmetano napredovanje studenata kroz studije;
- definišu očekivano opterećenje studenata, npr. pomoću ECTS kredita;
- obuhvataju dobro strukturirane prilike za praksu gdje je to primjereno;
- podliježu procesu formalnog odobranja u okviru ustanove.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
a. Studijski program sadrži opšte programske ciljeve usklađene sa institucionalnom strategijom i ima jasno utvrđene planirane ishode učenja.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni
<p><i>Komentar</i></p> <p>Filozofski fakultet realizuje osnovne studije: Filozofija, Sociologija, Istorija, Geografija, Pedagogija, Psihologija, Predškolsko vaspitanje i obrazovanje. Realizuje intergrisane studije: Obrazovanje učitelja i Obrazovanje učitelja na albanskom jeziku. Realizuje i master studije: Filozofija, Sociologija, Istorija, Geografija, Pedagogija, Psihologija, Predškolsko vaspitanje i obrazovanje, kao i akademske master interdisciplinarnne studije: Inkluzivno obrazovanje. Filozofski fakultet realizuje i doktorske studije: Filozofija, Pedagogija, Istorija, Sociologija i Geografija.</p> <p>Nastavni planovi i programi svih studijskih programa dostavljeni su u prilogu pod nazivom Nastavni planovi, programi, ciljevi i ishodi na nivou studijskih programa Filozofskog fakulteta, kao i dokumenti Pravila studiranja na osnovnim studijama, Pravila studiranja na master studijama, Pravila studiranja na postdiplomskim studijama i Pravila doktorskih studija.</p> <p>Ministarstvo prosvete je licenciralo sve navedene programe (Licenca iz 2019., UPI br. 060-98/2019, od 24.9.2019. godine), a svi programi, njihovi ciljevi i ishodi, usklađeni su sa nacionalnim okvirom kvalifikacija utvrđenim Zakonom o nacionalnim okvirom kvalifikacija (dostupno na: https://www.gov.me/dokumenta/5d87a0d0-3a7f-4c8b-abe7-ead7070bca0f).</p> <p>Ministarstvo nauke je donijelo Rešenje kojim se izdaje licenca za rad Filozofskog fakulteta u Nikšiću za obavljanje naučno-istraživačke delatnosti iz oblasti društvenih, humanističkih i interdisciplinarnih nauka, broj 01- 2411/4 od 26. 12. 2016. godine.</p> <p>Dostavljen je i Zahtev za licenciranje naučno-istraživačke ustanove (01-2932, od 23.11.2021).</p> <p>Dostavljene su sve informacije o pojedinačnim predmetima, ciljevi i sadržaji predmeta, jasni i precizni ishodi učenja, planovi rada, način ocenjivanja i spisakovi obavezne literature. Osim toga, precizno je</p>		

definisana i zastupljenost i način organizacije praktičnog dela nastave čime su i formalno ispunjeni svi kriterijumi definisani Zakonom o visokom obrazovanju i ostalim aktima kojima se uređuje pomenuta oblast.

Dostavljeni su i aktuelni rasporedi časova i polaganja ispita.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
b. Studijski program se izrađuje u saradnji sa studentima i ostalim akterima.	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Sve studijske programe izrađuje Komisija za obezbeđenje i unapređenje sistema kvaliteta Filozofskog fakulteta (od 14.09.2020). U sastav Komisije uključeni su predstavnici akademskog osoblja, rukovodioci svih studijskih programa, jedan predstavnik studenata i jedan predstavnik neakademskog osoblja, što znači da tokom izrade studijskih programa sve zainteresovane strane imaju svoje predstavnike i na taj način aktivno učestvuju u izradi programa.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
c. Studijski program ima koristi od spoljne ekspertize i referenci.	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

U postupcima akreditacije i reakreditacije Filozofski fakultet dobija povratne informacije od strane spoljnih eksperata.

Značajan je i Follow-up evaluacioni izveštaj iz 2018. godine, u okviru Programa Institucionalne Evaluacije (IEP) Evropske Asocijacije Univerziteta (EUA), koja sprovodi evaluacije sa ciljem pružanja podrške institucijama u domenu kontinuiranog razvoja strateškog upravljanja i interne kulture kvaliteta (<https://www.ucg.ac.me/objava/blog/6/objava/49689-follow-up-evaluacioni-izvjestaj>). Evaluacija je sprovedena u okviru projekta Visoko obrazovanje i istraživanje za inovacije i konkurentnost (HERIC), koji realizuje Vlada Crne Gore sa ciljem da osnaži kvalitet i značaj visokog obrazovanja i istraživanja u Crnoj Gori.

Filozofski fakultet Univerziteta Crne Gore ostvaruje saradnju s renomiranim međunarodnim visokoobrazovnim i naučnim institucijama.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
d. Studijski program odražava četiri svrhe visokog obrazovanja Savjeta Evrope (vidjeti Područje primjene i koncepti).	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Univerzitet Crne Gore, a samim tim i Filozofski fakultet, radom i implementacijom sistema kvaliteta i inovativnim modelom studija obezbeđuje sredinu za učenje u kojoj su sadržaji programa, ali i pojedinačnih predmeta, u skladu sa četiri svrhe visokog obrazovanja datim u dokumentu Preporuka

CM/Rec (2007)6 Komisije ministara Savjeta Evrope o državnoj odgovornosti prema visokom obrazovanju i istraživanju (dostupan na: http://www.coe.int/t/dg4/highereducation/News/pub_res_EN.pdf), a koje se odnose na: uključivanje i pripremu studenata za aktivno građanstvo, uključivanje i pripremu za njihove buduće karijere (zapošljivost studenata), podršku ličnom razvoju studenata, stvaranje široke baze znanja, kao i stimulisanje istraživačkog rada i inovacija.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
e. Studijski program izrađuje se tako da omogućava nesmetano napredovanje studenata kroz studije.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni

Komentar

Studijski programi su koncipirani na način koji omogućava nesmetano napredovanje studenata kroz studije, studenti su u prilici da postupno grade sistem znanja, veština i kompetencija u izabranoj oblasti studija. Nastavni planovi su organizovani tako da se kreće od bazičnih predmeta, a kompleksnost gradiva povećava se kroz semestre, pa studenti mogu savladati nastavne programe i napredovati kroz studije.

Na početku studija kandidati usvajaju bazični pojmovnik odgovarajućih naučnih oblasti i upoznaju se sa osnovnim metodološkim pravcima u konkretnoj oblasti nauke. Ta se znanja, veštine i kompetencije produbljuju i proširuju počevši od treće studijske godine. Na master studijama uža specijalizacija se usavršava, što se dodatno intenzivira na doktorskim studijama.

Ipak, važno je istaći da pored uskostručnih znanja, veština i kompetencija na master i doktorskim studijama praktično kroz sve predmete studenti ostvaruju i ishode učenja koji pomažu njihov lični razvoj i koji se direktno odnose na usavršavanje opštih akademskih veština relevantnih za sve visokoškolce.

U Izveštaju o samoevaluaciji sa kriterijumima, navedeno je da „U formalnom smislu napredovanje studenata podržano je i time da ne postoji institucija „uslovnog predmeta“. To znači da student može slušati i polagati neke predmete na narednoj studijskoj godini iako nije položio sve predmete iz prethodne studijske godine“. Međutim, ovakva odluka može usporiti napredovanje studenata, jer je studentima onemogućeno postupno građenje sistema znanja.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
f. Studijski program definiše očekivano opterećenje studenata, npr. pomoću ECTS kredita.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni

Komentar

Studijski programi kao i svi kurikulumi za pojedine studijske programe razvijeni su saglasno Zakonu o visokom obrazovanju, Statutu Univerziteta Crne Gore kao i pravilima studiranja na pojedinim nivoima, što znači da podrazumevaju ECTS kreditno opterećenje studenata.

Opterećenje studenata je adekvatno definisano. Svakom predmetu je, shodno planiranom opterećenju (direktna nastava predavanja, direktna nastava vežbe, samostalni rad, uključujući i konsultacije, polaganje kolokvijuma i ispita, i sl.) dodeljen adekvatan broj ECTS kredita.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
g. Studijski program obuhvata dobro strukturirane prilike za praksu gdje je to primjereno.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Praktična nastava je u funkciji razvijanja veština i kompetencija studenata. Svi studijski programi osnovnih studija na Filozofskom fakultetu imaju predviđeno oko 25% praktične nastave, u odnosu na ukupnu opterećenost studenta po predmetima, odnosno godini, čime je zadovoljen član 81. Zakona o visokom obrazovanju.

Praktična nastava se realizuje na različite načine, kroz saradnju sa institucijama obrazovanja, kulture, nevladinim sektorom itd. Dominantan oblik praktične nastave koju Filozofski fakultet obezbeđuje studentima predstavlja školska i nastavna praksa, koja se realizuje u obrazovnim institucijama nadležnim za različite nivoe obrazovanja, sa kojima Filozofski fakultet ima ugovore o saradnji, u koje je Komisija imala uvid tokom posete.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
h. Studijski program podliježe procesu formalnog odobravanja u okviru ustanove.	<p>Ispunjeno</p> <p>Djelimično ispunjeno</p> <p>Nije ispunjeno</p>	Eliminacioni

Komentar

Formalna procedura odobravanja studijskih programa razvijena je i usklađena sa Zakonom o visokom obrazovanju, Statutom Univerziteta Crne Gore i ostalim podzakonskim aktima.

Procedura započinje predlogom Veća Filozofskog fakulteta o reakreditaciji/akreditaciji studijskog programa, upućenom prema Senatu Univerziteta Crne Gore, koji taj predlog objedinjuje sa ostalim prispelim predlozima i dostavlja Agenciji za kontrolu i obezbeđenje kvaliteta visokog obrazovanja. Dalja procedura propisana je i predviđena aktima Agencije.

Preporuke u vezi unapređenja standarda

Nakon provere celokupne primljene dokumentacije i posete Filozofskom fakultetu u Nikšiću, preporuke Komisije za unapređenje ovog standarda su sledeće:

- Potrebno je obnoviti licencu za rad Filozofskog fakulteta u Nikšiću za obavljanje naučno-istraživačke delatnosti iz oblasti društvenih, humanističkih i interdisciplinarnih nauka, za šta je i predat Zahtev (01-2932, od 23.11.2021).
- U narednom periodu potrebno je intenzivnije raditi na pripremanju i realizaciji međunarodnih naučnoistraživačkih projekata. Potrebno je jačati međunarodnu saradnju u domenu naučnih istraživanja i inicirati više zajedničkih projekata sa partnerskim institucijama iz inostranstva.
- Preporučuje se stalno unapređenje kvaliteta sadržaja kurikuluma, njihovo upoređivanje sa kurikulumima odgovarajućih stranih visokoškolskih ustanova, unapređenje nastave, usavršavanje nastavnog osoblja kroz razvijanje pedagoških kompetencija, uključivanje studenata u naučno-istraživački rad, kroz organizovanje studentskih naučnih konferencija i štampanje zbornika studentskih naučnih radova.
- Preporuka je uspostaviti instituciju „uslovnog predmeta“, odnosno pravilo da student ne može slušati i polagati neke predmete na narednoj studijskoj godini ako nije položio sve predmete iz prethodne studijske godine, što omogućava postupno građenje sistema znanja.
- Preporuka je formirati Savet poslodavaca koji bi razmatrao pitanja saradnje Filozofskog fakulteta sa privrednim društvima, ustanovama javnih službi i drugim privatnim i javnim subjektima, razmatrao studijske programe koji se realizuju na Fakultetu i daje mišljenja, predloge i inicijative za moguće izmene ili dopune, davao inicijative za osnivanje i realizaciju novih studijskih

programa, u skladu sa potrebama privrednih subjekata ili javnih službi i analizirao potrebe tržišta rada u Crnoj Gori i davao predloge za usklađivanje obrazovanih profila sa potrebama tržišta rada.

STANDARD 3. UČENJE, NASTAVA I PROVJERA ZNANJA USMJERENI NA STUDENTA

Ustanove treba da osiguraju da se programi izvode na način kojim se studenti podstiču na preuzimanje aktivne uloge u kreiranju procesa učenja, te da provjera znanja studenata odražava takav pristup.

Smjernice:

Učenje i nastava usmjereni na studenta imaju važnu ulogu u stimulanju motivacije studenata, njihove samorefleksije i angažovanosti u procesu učenja. To podrazumijeva pažljivo razmatranje izrade i izvođenja studijskih programa i ocjenu ishoda.

Implementacija procesa učenja i nastave usmjerenih na studenta, uključuje:

- poštovanje i prilagođavanje različitostima studenata i njihovih potreba, omogućavajući fleksibilne putanje učenja;
- razmatranje i korišćenje različitih načina izvođenja nastave, gdje je prikladno;
- fleksibilno korišćenje raznih pedagoških metoda;
- redovno vrednovanje i prilagođavanje načina izvođenja nastave i pedagoških metoda;
- podsticanje osjećaja samostalnosti kod učenika, osiguravajući pri tom adekvatne smjernice i podršku od strane nastavnog osoblja;
- promovisanje uzajamnog poštovanja u odnosu između studenata i nastavnika;
- odgovarajuće postupke za rješavanje po prigovorima studenata.

Imajući u vidu značaj provjere znanja za napredovanje studenata kroz studije i za njihove buduće karijere, u okviru procesa za obezbjeđenja kvaliteta za provjeru znanja vodi se računa o sljedećem:

- lica koja vrednuju studente su upoznata sa postojećim metodama testiranja i ispitivanja i pruža im se podrška za razvoj vlastitih vještina u toj oblasti;
- kriterijum i metode za provjeru znanja, kao i kriterijum za ocjenjivanje, unaprijed se objavljuju;
- provjera znanja omogućava studentima da pokažu u kojoj mjeri su planirani ishodi učenja postignuti. Studenti dobijaju povratne informacije koje su, ukoliko je to potrebno, povezane sa savjetima o procesu učenja;
- gdje je to moguće, provjeru znanja vrši više od jednog ispitivača;
- pravila o provjeri znanja u obzir uzimaju olakšavajuće okolnosti;
- provjera znanja se dosljedno i pravedno primjenjuje na sve studente i sprovodi se u skladu sa navedenim procedurama;
- postoji formalna procedura za žalbe studenata.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
a. Kod učenja i nastave poštuje se i prilagođava različitostima studenata i njihovim potrebama, omogućavajući fleksibilne putanje učenja.	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> <p style="text-align: center;">Djelimično ispunjeno</p> <p style="text-align: center;">Nije ispunjeno</p>	Potreban
<p><i>Komentar</i></p> <p>Tekst Strategije razvoja Filozofskog fakulteta Nikšić 2019-2024 naglašava potrebu za dopunom postojećih i uvođenjem novih studijskih programa u skladu sa zahtevima vremena. Potrebe studenata nastoje se ispratiti upoređivanjem savremenih tendencija na najuglednijim institucijama u regionu i u inostranstvu.</p>		

Studenti su, uz korišćenje različitih didaktičkih principa i pedagoških metoda aktivno uključeni u nastavu, razvijena je socijalna interakcija i kritička rasprava.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
b. Kod učenja i nastave razmatraju se i koriste različiti načini izvođenja nastave, gdje je prikladno.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

U kurikulumima su predviđene različite nastavne metode. Osim nastave uživo, na Filozofskom fakultetu je realizovana i onlajn i kombinovana nastava tokom pandemije.

Tekst Strategije razvoja Filozofskog fakulteta Nikšić 2019-2024 izričito na više značajnih mesta napominje potrebu za diversifikacijom nastavnih metoda gde god je to moguće.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
c. Kod učenja i nastave fleksibilno se koriste razne pedagoške metode.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Tekst Strategije razvoja Filozofskog fakulteta Nikšić 2019-2024 izričito pominje značaj praktične nastave, kao i osposobljavanje studenata za interdisciplinarna istraživanja, odnosno intelektualno osamostaljivanje što podrazumeva korišćenje različitih nastavnih metoda.

Nastavne metode biraju se i primjenjuju u skladu sa postavljenim ciljevima i ishodima učenja koji se žele postići u konkretnom nastavnom predmetu. U svakom silabusu navedene su metode učenja i nastave, prema podacima dostupnim u dokumentu Nastavni planovi, programi, ciljevi i ishodi na nivou studijskih programa Filozofskog fakulteta.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
d. Kod učenja i nastave redovno se vrednuju i prilagođavaju načini izvođenja nastave i pedagoške metode.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Strategija razvoja Filozofskog fakulteta Nikšić 2019-2024 naglašava da se među prioritete Filozofskog fakulteta ubraja osposobljavanje studenata za interdisciplinarna istraživanja, intelektualno osamostaljivanje, samoobrazovanje i samoevaluaciju, a samim tim i za celoživotno učenje sa ciljem unapređivanja znanja, veština i kompetencija.

Komisija za obezbeđenje i unapređenje sistema kvaliteta Filozofskog fakulteta na godišnjem nivou proverava i radi Standarde i indikatore za obezbeđenje i unapređenje kvaliteta/samoevaluacija, a podrazumeva da je jedna od obaveza Fakulteta i samovrednovanje metoda učenja i nastave.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
e. Kod učenja i nastave podstiče se osjećaj samostalnosti kod učenika, osiguravajući pritom adekvatne smjernice i podršku od strane nastavnog osoblja.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban
<p><i>Komentar</i></p> <p>Dokument Nastavni planovi, programi, ciljevi i ishodi na nivou studijskih programa Filozofskog fakulteta donosi i spisak predmeta koji se izučavaju na Filozofskom fakultetu u Nikšiću. Samostalnost studenata prilikom nastavnog procesa, učenja i savlađivanja gradiva nalazi se u prvom planu kod najvećeg dela predmeta koji su obuhvaćeni kurikulumom, kroz izradu seminarskih radova, istraživačkih radova, domaćih zadataka, završnih radova. Takođe, predviđeni su oblici vaspitno-obrazovne podrške darovitim studentima, kao i onima koji imaju izvesne oblike ometenosti.</p>		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
f. Kod učenja i nastave promoviraju se uzajamno poštovanje između učenika i nastavnika.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban
<p><i>Komentar</i></p> <p>Dokument Nastavni planovi, programi, ciljevi i ishodi na nivou studijskih programa Filozofskog fakulteta donosi i spisak predmeta koji se izučavaju na studijskim programima na Filozofski fakultet u Nikšiću. Među njima se nalazi i Pedagoška komunikologija, čiji važni ishodi se vezuju upravo za upoznavanje sa različitim tipovima komunikacije u pedagoškom procesu, kao i o značaju poštovanja u različitim komunikacijskim situacijama tokom vaspitno-obrazovnog procesa. Etički kodeksa Univerziteta Crne Gore, koji je oslonjen na Zakon o akademskom integritetu, propisuje odnos akademskog osoblja, studenata i nenastavnog osoblja Univerziteta u svim nastavnim, vannastavnim i naučnim aktivnostima. Studenti, tokom evaluacije, procenjuju, između ostalog, i ukupnu komunikaciju sa nastavnicima.</p>		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
g. Kod učenja i nastave postoje odgovarajući postupci za rješavanje po prigovorima studenata.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban
<p><i>Komentar</i></p> <p>Postupci za rešavanje po prigovorima studenata regulisani su Pravilima studiranja na osnovnim studijama, članom 41. i članom 42, donetim u skladu sa Statutom Univerziteta Crne Gore. Ovim dokumentom propisani su postupci i rokovi za postupanje u odnosu na prigovor studenata.</p>		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju

h. Lica koja vrednuju studente su upoznata sa postojećim metodama testiranja i ispitivanja i pruža im se podrška za razvoj vlastitih vještina u toj oblasti.	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	<p style="text-align: center;">Potreban</p>
--	--	---

Komentar

U dokumentu Pravila studiranja na osnovnim studijama, član 26, reguliše međunarodnu mobilnost osoblja, prava po osnovu mobilnosti nastavnog osoblja (akademskog osoblja i stručnih saradnika), naučnog osoblja (lica u naučnom i istraživačkom zvanju), neakademskog osoblja i drugog osoblja angažovanog u nastavi i istraživanju i nenastavnog osoblja. Komisija pretpostavlja da međunarodna razmena i studijski boravak u inostranstvu mogu da doprinesu razvoju nastavničkih veština kada je reč o vrednovanju studenata.

Osim toga, sva lica koja vrednuju postignuća studenata upoznata su sa metodama provere znanja. To zaključujemo na osnovu činjenice da su sve osobe koje vrednuju postignuća studenata izabrane u akademsko zvanje saglasno Uslovima i kriterijumima za izbora u akademska zvanja. Pored naučnih i stručnih postignuća, kriterijumi predviđaju i zadovoljavanje pedagoške komponente. Prema tome, sva lica kojima je okončan izbor u akademsko zvanje upoznata su sa metodama procenjivanja studentskih postignuća.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
i. Kriterijum i metode za provjeru znanja, kao i kriterijum za ocjenjivanje, unaprijed se objavljuju.	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	<p style="text-align: center;">Potreban</p>

Komentar

Pravila studiranja na osnovnim studijama donosi strukturu studijskog programa prema kojoj su transparentni svi kriterijumi za ocenjivanje studenata, uključujući i tabelu koja sadrži podatke o rasponu bodova koji se odnose na prolazne ocene na ispitu.

Svi silabusi za sve nivoe studija na Filozofskom fakultetu, dostupni u dokumentu Nastavni planovi, programi, ciljevi i ishodi na nivou studijskih programa Filozofskog fakulteta, sadrže rubriku Oblici provere znanja i ocenjivanja, u kojoj su detaljno navedeni oblici provjere znanja, maksimalan broj bodova za svaki od njih, kao i ukupna struktura oblika provjere znanja za predmet. Silabusi su dostupni studentima pre početka školske godine.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
j. Provjera znanja omogućava studentima da pokažu u kojoj mjeri su planirani ishodi učenja postignuti. Studenti dobijaju povratne informacije, koje su, ukoliko je to potrebno, povezane sa savjetima o procesu učenja.	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	<p style="text-align: center;">Potreban</p>

Komentar

Dokument Pravila studiranja na osnovnim studijama, u članu 27. navodi da radna obaveza predmetnom nastavniku nalaže da na prvom času nastave upozna studente sa oblicima praćenja rada, terminima provjere znanja, karakterom i sadržinom završnog ispita, strukturom ukupnog broja poena i načinom formiranja ocene. Pored toga, nastavnik je dužan da obrazloži svoje opredeljenje za ocenu, što uključuje i savete studentima šta da unaprede da bi dobili višu ocenu.

U silabusima postoji sklad između planiranih ishoda učenja i oblika provjere znanja i ocenjivanja.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
k. Gdje je to moguće, provjeru znanja vrši više od jednog ispitivača.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Broj ispitivača za svaki predmet pojedinačno vidljiv je iz svakog silabusa. Princip je da sva lica koja učestvuju u realizaciji nastave budu učesnici i u tekućim i finalnim provjerama znanja. U silabusima je predviđeno maksimalno dva nastavnika po predmetu.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
l. Pravila o provjeri znanja u obzir uzimaju olakšavajuće okolnosti.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Oblici provjere znanja tokom nastave, njihova učestalost i vrednovanje praktičnog rada i drugih oblika individualnog rada imaju u vidu prevashodno učinak studentskog rada na seminarskim radovima, vode računa o meri njihovog aktivnog učešća u nastavi, te u skladu sa tim umanjuju očekivanja i zahteve tokom polaganja ispita.

Oblici provjere znanja prilagođavaju se mogućnostima studenta. Način polaganja ispita studenata sa invaliditetom regulisan je Statutom Univerziteta Crne Gore (član 132), Zakonom o visokom obrazovanju (član 103, tačka 4) koji definiše da student ima pravo na mirovanje prava i obaveza za vreme trudnoće, roditeljskog odsustva, duže bolesti i u drugim opravdanim slučajevima u skladu sa statutom ustanove.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
m. Provjera znanja se dosljedno i pravedno primjenjuje na sve studente i sprovodi se u skladu sa navedenim procedurama.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Pravila studiranja na osnovnim studijama, član 27. ističe da se znanje i veštine studenata proveravaju i vrednuju kontinuirano u toku semestra i na završnom ispitu. Takođe, ista tačka navodi da je predmetni nastavnik obavezan da na prvom času nastave upozna studente sa oblicima praćenja rada, terminima provjere znanja, te karakterom završnog ispita.

O pravednosti ocenjivanja studenti mogu dati svoje mišljenje tokom redovne evaluacije.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
n. Postoji formalna procedura za žalbe studenata.	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> <p style="text-align: center;">Djelimično ispunjeno</p> <p style="text-align: center;">Nije ispunjeno</p>	Eliminacioni
<p><u>Komentar</u></p> <p>Dokument Pravila studiranja na osnovnim studijama uređuje formalnu proceduru za žalbe studenata. Članovi 41. i 42. ovog Pravilnika navode da student, koji nije zadovoljan ostvarenom prolaznom ocenom, ima pravo nakon verifikacije ocene da podnese zahtev prodekanu za nastavu za poništenje ocene i ponovno polaganje ispita. Takođe, ukoliko student iz određenog razloga traži izuzeće predmetnog nastavnika, taj nastavnik ne može biti član ispitne komisije.</p>		

Preporuke u vezi unapređenja standarda

Nakon provere celokupne primljene dokumentacije i posete Filozofskom fakultetu u Nikšiću, preporuke Komisije za unapređenje ovog standarda su sledeće:

- Preporučuje se uvođenje novih, dodatnih ispitnih rokova za studente.
- Preporučuje se pojednostavljivanje procedure poništavanja ispita. Komisija smatra da bi procedura mogla biti fleksibilnija, posebno u slučajevima kada student nije zadovoljan svojim učinkom, ili ocenom dobijenom na ispitu, a pri tom nema nikakve primedbe na odnos i stav nastavnika. U takvim slučajevima komisija sugerise mogućnost da nastavnici ponište rezultate ispita na licu mesta, bez dodatne birokratije.
- Preporučuje se korigovanje dokumenta Pravila studiranja na osnovnim studijama, u kome član 27. navodi da radna obaveza predmetnom nastavniku nalaže da na prvom času nastave upozna studente sa oblicima praćenja rada, terminima provere znanja, karakterom i sadržinom završnog ispita, strukturom ukupnog broja poena i načinom formiranja ocene. Budući da je praksa unutar evropskog obrazovnog prostora pokazala bolje rezultate tamo gde su studenti imali na raspolaganju više izbora, smatramo da bi oni trebalo da imaju reč i mogućnost da biraju izvesne oblike rada ili provere znanja, a ne samo da "budu obavešteni" o tome kako je predmetni nastavnik odlučio ili odlučila da radi. Rečju, gde god je to moguće, studenti bi trebalo da imaju izbor kako žele da polažu ispit.
- Preporučuje se donošenje Pravilnika o polaganju ispita i ocenjivanju na ispitu.
- Preporučuje se da se ne menjaju pravila studiranja tokom doktorskih studija, na šta su ukazali studenti tokom razgovora sa članovima recenzentske komisije. Student treba da završi po programu koji je upisao.
- Komisija je konstatovala da prevelik broj studenata odustaje od studija već posle prve godine i preporučuje intenzivniji rad ustanove na motivisanju studenata za završetak studija.

STANDARD 4. UPIS STUDENATA, NJIHOVO NAPREDOVANJE KROZ STUDIJE, PRIZNAVANJE I CERTIFIKACIJA

Ustanove treba na dosljedan način da primjenjuju prethodno definisane i objavljene propise koji obuhvataju sve faze studiranja, odnosno upis studenata, njihovo napredovanje kroz studije, priznavanje i sertifikaciju.

Smjernice:

Obezbjedivanje uslova i podrške koji su neophodni za napredovanje studenata kroz akademsku karijeru je u najboljem interesu svakog pojedinačnog studenta, programa, ustanove i sistema. Od ključnog je značaja da procedure upisa, priznavanja i završetka studija budu primjerene svrsi, naročito kada su studenti mobilni u okviru jednog ili više sistema visokog obrazovanja.

Važno je da se politike pristupa, procesi i kriterijum za upis sprovode dosljedno i na transparentan način, i da je obezbijeđeno upoznavanje studenata sa radom ustanove i uvođenje u program.

Ustanove treba da uspostave i procese i instrumente za prikupljanje, praćenje i reagovanje na informacije o napredovanju studenata kroz studije.

Pravično priznavanje visokoškolskih kvalifikacija, perioda studija i prethodnog učenja, uključujući priznavanje neformalnog i informalnog učenja, predstavljaju osnovne komponente za osiguravanje napredovanja studenata kroz studije, pri čemu se promovirše mobilnost. Odgovarajuće procedure za priznavanje, oslanjaju se na:

- usklađenosti institucionalne prakse priznavanja sa principima Lisabonske konvencije o priznavanju;
- saradnju sa drugim ustanovama, agencijama za obezbjeđenje kvaliteta i nacionalnim ENIC/NARIC centrom, u cilju osiguravanja dosljednog priznavanja u cijeloj zemlji.

Diplomiranje predstavlja kulminaciju perioda studiranja studenata. Studenti treba da dobiju dokumentaciju kojom se obrazlaže koje su kvalifikacije stekli, uključujući postignute ishode učenja i kontekst, nivo, sadržaj i status studija koje su pohađali i koje su uspješno završili.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
a. Politike pristupa, procesi i kriterijum za upis sprovode se dosljedno i na transparentan način. Obezbjedeđeno je upoznavanje studenata sa radom ustanove i uvođenje u program.	<p>Ispunjeno</p> <p>Djelimično ispunjeno</p> <p>Nije ispunjeno</p>	Eliminacioni

Komentar

Pravilnik o uslovima, kriterijumima i postupku upisa na osnovne studije Univerziteta Crne Gore obuhvata sve aspekte upoznavanja studenata sa načinom rada obrazovne ustanove, kao i postupcima vezanim za organizaciju prijemnih ispita, odnosno raspodelu broja slobodnih mesta koji se odnose na budžetsko finansiranje, kao i na mesta za koja se plaća školarina.

Procesi i kriterijumi za upis na osnovne studije realizuju se na osnovu Pravilnika o bližim uslovima, kriterijumima i postupku upisa na osnovne studije Univerziteta Crne Gore. Za upis na specijalistike studije primjenjuje se Pravilnik o studiranju na postdiplomskim studijama, a za upis na master studije, Pravilnik o bližim uslovima, kriterijumima i postupku upisa u prvu godinu master studija.

Sve politike i procedure sprovode se dosledno i na transparentan način. Informacije su dostupne zainteresovanim kandidatima pravovremeno, putem sajta Filozofskog fakulteta i na oglasnim tablama, a konkurs za upis se objavljuje i u dnevnom listu koji izlazi u Crnoj Gori. U konkursu za upis detaljno se navode rokovi i način prijavljivanja, uz precizan spisak dokumentacije koja je potrebna za prijavljivanje. Preliminarne rang liste objavljuju se na sajtu Filozofskog fakulteta uz informaciju studentima da, u slučaju uočenih nepravilnosti, imaju pravo prigovora u naznačenom roku Komisiji za upis Filozofskog fakulteta

kao i Centralnoj upisnoj komisiji koja se formira na Univerzitetu Crne Gore. Nakon isteka roka predviđenog za prigovore utvrđuje se konačna rang lista, koja se dostavlja Veću Filozofskog fakulteta na uvid i donošenje odgovarajuće odluke za upis studenata. Usvojena lista objavljuje se na sajtu Filozofskog fakulteta i ističe u štampanoj verziji na oglasnoj tabli Filozofskog fakulteta.

U toku prve sedmice predviđene za nastavu u akademskoj godini rukovodioci studijskih programa kao i drugo akademsko osoblje vrlo detaljno informišu novoupisane studente o svim aspektima koji njima mogu biti od značaja za studiranje, a koji se tiču ustanove, studijskog programa, studentske službe, informisanja putem sajta i oglasne table, biblioteke, potpisivanja ugovora o studiranju, dobijana potvrde o studiranju, pravilnika o studiranju, studentskih prava i obaveza.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
b. Ustanova uspostavlja procese i instrumente za prikupljanje, praćenje i reagovanje na informacije o napredovanju studenata kroz studije.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Dokument Nastavni planovi, programi, ciljevi i ishodi na nivou studijskih programa Filozofskog fakulteta napominje značaj razvoja sposobnosti samostalnog napredovanja studenata zahvaljujući samostalnom radu na rešavanju sistemski postavljenih studijskih zadataka. Kurikulum za predmet Školska praksa tretira „Posmatranje i analizu napredovanja i problema učenika u nastavi”. Kada je reč o instrumentima vezanim za informacije o napredovanju studenata kroz studije, dokument Pravila studiranja na osnovnim studijama, u članu 35. navodi da podaci o ocenama studenata kumulativno sakupljaju poene sa svih provera znanja, u skladu sa evropskim standardima. Član 36. navodi da nakon završetka nastave i ispita predmetni nastavnik određuje ukupni broj osvojenih poena i formira konačnu ocenu za svakog studenta. Ukupan broj osvojenih poena i završnu ocenu predmetni nastavnik unosi u obrazac za zaključne ocene koji dostavlja prodekanu zaduženom za nastavu i studentska pitanja organizacione jedinice. Ocene koje je verifikovalo Veće organizacione jedinice, odnosno Senat, upisuju se u evidencioni karton studenta. Na taj način se prati napredovanje studenata tokom studija.

Izveštaj Standardi i indikatori za obezbeđenje i unapređenje kvaliteta/samoevaluacija popunjava Komisija za obezbeđenje i unapređenje sistema kvaliteta na Filozofskom fakultetu. Izveštaj se popunjava svake godine i pored ostalih standarda, propisuje samoprocenu napredovanja studenata u toku studija.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
c. Institucionalna praksa priznavanja je u skladu sa principima Lisabonske konvencije o priznavanju.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Praksa priznavanja izvedena je u skladu sa Lisabonskom konvencijom o priznavanju (Konvencija o priznavanju kvalifikacija iz oblasti visokog obrazovanja u regionu Evrope). Tako Pravila studiranja na osnovnim studijama, član 22. u kojem se navodi da će položeni ispiti na prethodno upisanim studijama visokog obrazovanja biti priznati pod uslovom da predmeti iz kojih su ispiti položeni, po svom sadržaju i obimu, odgovaraju najmanje 80% nastavnim predmetima akademskih studija, što je u skladu sa članom IX-2 Lisabonske konvencije. Nadalje, Dekan formira komisiju koja utvrđuje ekvivalentnost stečenog obrazovanja i formira predlog, koji sadrži spisak predmeta koji se priznaju.

S obzirom na to da su sve diplome koje izrađuje Filozofski fakultet usklađene sa Crnogorskim okvirom kvalifikacija i Evropskim kvalifikacionim okvirom, obezbeđeno je poštovanje principa Lisabonske konvencije.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
d. Saradnja sa drugim ustanovama, agencijama za obezbjeđenje kvaliteta i domaćim ENIC/NARIC centrom, u cilju osiguravanja dosljednog priznavanja u cijeloj zemlji.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Saradnja u vezi sa priznanjem odvija se prema postojećoj normativi. Očekuje se osnivanje domaćeg ENIC/NARIC centra, nakon čega će se ta saradnja odvijati u skladu sa evropskoj regulativi.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
e. Po završetku programa, studenti dobijaju dokumentaciju kojom se obrazlaže koje su kvalifikacije stekli, uključujući postignute ishode učenja i kontekst, nivo, sadržaj i status studija koje su pohađali i koje su uspješno završili.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Pravila studiranja na osnovnim studijama, član 48. tretira postupke vezanje za izdavanje diploma. Student koji je položio sve ispite predviđene za upisani studijski program i ispunio sve ostale obaveze propisane Zakonom o visokom obrazovanju, Statutom Univerziteta i ostalim pravilima stiče diplomu osnovnih studija odgovarajućeg studijskog programa. Takođe, uz diplomu osnovnih studija izdaje se i dopuna diplome (eng. Diploma Supplement) radi detaljnijeg uvida u nivo, prirodu, sadržaj, sistem i pravila studiranja i postignute rezultate tokom studija.

Preporuke u vezi unapređenja standarda

Nakon provere celokupne primljene dokumentacije i posete Filozofskom fakultetu u Nikšiću, preporuke Komisije za unapređenje ovog standarda su sledeće:

- Preporučuje se razvijanje vannastavnih aktivnosti za studente i njihovo adekvatno vrednovanje, kao i unos kroz dopunu diplome.
- Preporučuje se bolja selekcija učenika pri upisu, uvođenje prijemnih ispita za sve studijske programe.
- Preporučuje se aktivnije promovisanje studijskih programa, radi privlačenja većeg broja učenika, pa i učenika iz inostranstva.

STANDARD 5. NASTAVNO OSOBLJE

Ustanove treba da osiguraju kompetentnost svog nastavnog osoblja. Treba da primjenjuju pravične i transparentne procese prilikom zapošljavanja i razvoja zaposlenih.

Smjernice:

Uloga predavača je od ključnog značaja za stvaranje kvalitetnog iskustva studiranja i omogućavanja sticanja znanja, kompetencija i vještina. Sve raznovrsnija studentska populacija i veća usredsređenost na ishode učenja zahtijeva učenje i nastavu usmjerene na studenta, pa se time i uloga nastavnika mijenja (vidjeti Standard 1.3).

Ustanove visokog obrazovanja su najodgovornije za kvalitet svojih zaposlenih i pružanje odgovarajućeg okruženja za efikasno obavljanje posla.

Takvo okruženje:

- uspostavlja i pridržava se jasnih, transparentnih i pravičnih procesa za zapošljavanje i uslova zapošljavanja u okviru kojih se prepoznaje značaj podučavanja;
- nudi i promoviše mogućnosti za profesionalni razvoj nastavnog osoblja;
- podstiče naučne aktivnosti radi jačanja veze između obrazovanja i istraživanja;
- podstiče inovacije u nastavnim metodama i korišćenje novih tehnologija.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
a. Ustanova uspostavlja i pridržava se jasnih, transparentnih i pravičnih procesa za zapošljavanje i uslova zapošljavanja koji prepoznaju značaj podučavanja.	<p>Ispunjeno</p> <p>Djelimično ispunjeno</p> <p>Nije ispunjeno</p>	Potreban

Komentar

Proces zapošljavanja nastavnog i administrativnog kadra na Filozofskom fakultetu je transparentan, putem javnog konkursa. Zapošljavanje je u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju i Statutom Univerziteta Crne Gore. Uslovi i kriteriji za zapošljavanje su opisani i detaljno razrađeni u dokumentu koji je doneo Savet za visoko obrazovanje, broj 631-3/2019-3 od 16. aprila 2019. godine, kojim utvrđuje Uslove i kriterijume za izbor u akademska zvanja i u Statutu Univerziteta Crne Gore. Procena adekvatnosti kandidata je u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju i Statutom Univerziteta Crne Gore. Kandidati za izbor u zvanje prethodno se mjesec dana objavljuju u Biltenu Univerziteta i kao takvi dostupni su javnosti prije izbora kandidata (<https://www.ucg.ac.me/objava/blog/7/objava/133772-bilteni-univerziteta-crne-gore-2022-godina>). I saradnici se zapošljavaju putem javnog konkursa i prilikom procjene adekvatnosti kandidata poštuju se Zakon o visokom obrazovanju i Statut Univerziteta Crne Gore. Na osnovu Izvještaja o samoevaluaciji i prateće dokumentacije Komisija utvrđuje, da su kriteriji ispunjeni.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
b. Ustanova nudi i promoviše mogućnosti za profesionalni razvoj nastavnog osoblja.	<p>Ispunjeno</p> <p>Djelimično ispunjeno</p> <p>Nije ispunjeno</p>	Potreban

Komentar

Akademsko osoblje Filozofskog fakulteta se profesionalno usavršava u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju i Statutom Univerziteta Crne Gore, sa ciljem da zadovolji propisane uslove. Filozofski fakultet organizuje različite aktivnosti za usavršavanje akademskog osoblja kao što su radionice, okrugli stolovi i slično, koji su namenjeni nastavnom osoblju.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
c. Ustanova podstiče naučne aktivnosti radi jačanja veze između obrazovanja i istraživanja.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban
<i>Komentar</i> Nastavno osoblje, nastavnici i saradnici, u obavezi su da 30% radnog vremena posvete istraživanju (u skladu sa Kolektivnim ugovorom Univerziteta Crne Gore). Glavno područje istraživanja vezano je za nauke o obrazovanju, u cilju unapređenja nekog obrazovnog segmenta.		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
d. Ustanova podstiče inovacije u nastavnim metodama i korišćenje novih tehnologija.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban
<i>Komentar</i> Svaki studijski program posjeduje barem jednu učionicu opremljenu sa informatičkom opremom. Većina učionica ima opremu za elektronsko prezentovanje sadržaja. Filozofski fakultet ima metodičke predmete i predmete obrazovne tehnologije, koji se bave inovativnim nastavnim metodama. Pored toga, u nastavnim planovima na Filozofskom fakultetu postoji niz predmeta iz oblasti obrazovne tehnologije, čiji je primarni cilj upotreba digitalne tehnologije u obrazovanju.		

Preporuke u vezi unapređenja standarda

- Preporučuje se da se planira karijerni razvoj nastavnog osoblja od početka karijere do redovnog profesora.
- Preporučuje se da saradnici u nastavi za aplikativne predmete budu u što većoj mjeri ljudi sa iskustvom u praksi.
- Preporučuje se da nastavno osoblje bude što kompetentnije, u skladu sa studijskim programom. Potrebno je i kontinuirano i sistematsko usavršavanje nastavnika i saradnika u oblasti pedagoških i didaktičko-metodičkih kompetencija.
- Preporučuje se smanjivanje stepena opterećenja nastavnika i saradnika, prodržavanje odredbi Kolektivnog ugovora za Univerzitet Crne Gore (četiri časa za nastavnike i šest časova za saradnike u nastavi nedeljno).
- Preporučuje se liberalizovanje uslova za napredovanje nastavnika i saradnika u nastavi, kao i podsticanje domaćeg izdavaštva.

STANDARD 6. RESURSI ZA UČENJE I PODRŠKA STUDENTIMA

Ustanove treba da na odgovarajući način finansiraju aktivnosti učenja i nastave i da obezbijede adekvatne i lako dostupne resurse za učenje, kao i podršku studentima.

Smjernice:

U cilju pružanja optimalnog iskustva studiranja, ustanove obezbjeđuju niz resursa radi pružanja podrške u učenju. Ovi resursi su različiti, od fizičkih resursa, poput biblioteka, sredstava za učenje i informatičke infrastrukture, do ljudske podrške u vidu mentora i drugih savjetnika. Uloga službi za pružanje podrške od naročitog je značaja kod omogućavanja mobilnosti studenata u okviru jednog ili više sistema visokog obrazovanja.

Potrebe raznovrsne studentske populacije (kao što su zreli, vanredni, zaposleni i studenti iz inostranstva, kao i studenti sa invaliditetom), te prelazak na učenje usmjereno na studenta i fleksibilne modele učenja i

nastave, uzimaju se u obzir prilikom raspodjele, planiranja i obezbjeđivanja resursa za učenje i pružanje podrške studentima.

Aktivnosti i sredstva za pružanje podrške mogu se organizovati na različite načine, u zavisnosti od konteksta ustanove. Međutim, kroz unutrašnje obezbjeđenje kvaliteta osigurava se da svi resursi budu primjereni svrsi, dostupni, te da studenti budu informisani o servisima koji su im na raspolaganju.

Uloga pomoćnog i administrativnog osoblja je izuzetno važna za pružanje usluga podrške, zbog čega treba da bude kvalifikovano i da ima mogućnosti za razvoj svojih kompetencija.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
a. Ustanova obezbjeđuje niz resursa radi pružanja podrške u učenju.	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban
<p><i>Komentar</i></p> <p>Filozofski fakultet Univerziteta Crne Gore pruža niz resursa studentima kao podrška u procesu studiranja i učenja. To podrazumeva fizičke resurse (biblioteka i čitaonica, računarska učionica, istorijski kabinet), kao i ljudske resurse, u smislu kvalifikovanog nastavnog i nenastavnog osoblja koji studentima svih nivoa studija nude podršku tokom studiranja u obliku savjetovanja, mentorstva i pomoći u raznim procesima. Biblioteka Filozofskog fakulteta broji više od 230.000 naslova i druga je po veličini u Crnoj Gori, tako da je studentima dostupan veliki broj materijala za učenje.</p> <p>Studentska služba ima šalter koji je prilagođen osobama sa posebnim potrebama.</p> <p>Na računarima je instaliran i statistički program SPSS, koji omogućava studentima da ga koriste u okviru informatike i za istraživanja i radove.</p> <p>Takođe, u okviru Univerziteta postoji mogućnost za studentsku kartu, kojom se studentima obezbjeđuju razne pogodnosti (pristup svim prostorima u kojima se odvijaju studentski programi Fakulteta, korišćenje biblioteka, računarskih sala, itd.).</p> <p>U Strategiji razvoja Univerziteta Crne Gore 2019-2024 postoji cilj unapređenja sistema podrške studentima, tako da je i Filozofski fakultet deo toga i na taj način bi trebalo obezbediti još više resursa radi pružanja podrške studentima (organizacija seminara, radionica, manifestacija, aktivno uključivanje studenata u različite aktivnosti, digitalizacija određenih informacija, itd.).</p>		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
b. Ustanova uzima u obzir potrebe raznovrsne studentske populacije, te prelazak na učenje usmjereno na studenta i fleksibilne modele učenja i nastave, prilikom raspodjele, planiranja i obezbjeđivanja resursa za učenje i pružanje podrške studentima.	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Filozofski fakultet ima bogatu međunarodnu saradnju sa više od 60 fakulteta u svijetu. Tako, Fakultet organizuje i studije u saradnji sa stranim ustanovama visokog obrazovanja i studenti imaju mogućnost da u toku studija provedu određeno vrijeme na drugoj ustanovi visokog obrazovanja u inostranstvu u sklopu međunarodne mobilnosti studenata. Na Filozofskom fakultetu se nude različiti studijski programi koji studentima nude raznovrsne predmete i dobro osmišljene nastavne planove i programe.

Na Fakultetu postoji mogućnost za inkluzivno obrazovanje. Studentima Fakulteta je omogućen i prepis sa jednog studijskog programa na drugi srodni studijski program u okviru istih studija u sklopu mobilnosti na Fakultetu, odnosno Univerzitetu. Isto tako, na Filozofskom fakultetu se pojedini oblici nastave mogu organizovati i kao učenje na daljinu, a studentima su na raspolaganju štampani i digitalni izvori znanja.

Osim nastavnog procesa, na Filozofskom fakultetu se odvijaju i razni kursevi, škole, seminari i druge vannastavne aktivnosti.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
c. Kroz unutrašnje obezbjeđenje kvaliteta osigurava se da svi resursi budu primjereni svrsi, dostupni, te da studenti budu informisani o uslugama koje su im na raspolaganju.	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> <p style="text-align: center;">Djelimično ispunjeno</p> <p style="text-align: center;">Nije ispunjeno</p>	Potreban

Komentar

Filozofski fakultet je jedna od najstarijih visokoškolskih ustanova u Crnoj Gori sa dugom tradicijom kvaliteta. Na Fakultetu se sprovodi postupak samoevaluacije studijskih programa, nastave i uslova rada. Studenti učestvuju u ovom procesu kroz ocjenjivanje nastavnog procesa i nenastavne podrške preko ankete i učešće u toj anketi je anonimno. Na taj način se još više doprinosi obezbeđenju kvaliteta i tome da svi resursi budu svrsishodni i u službi studenata i taj postupak pomaže da se bolje odvija unutrašnje obezbeđenje kvaliteta.

Na sajtu Fakulteta (<https://www.ucg.ac.me/ff>) su dostupne sve informacije koje su potrebne studentima, tako da oni mogu biti informisani oko uslova studiranja, nastavnih programa, ispitnih rokova, potrebne dokumentacije, rasporeda predavanja itd. Preko onlajn kampanje „Dodaj me“ Fakulteta, odnosno Univerziteta, studentima se nudi mogućnost da kanalima društvenih mreža brzo i direktno komuniciraju i dobijaju adekvatne informacije u vezi programa mobilnosti, naučnih istraživanja, stipendija, radionica, seminara, obuka, studentskih aktivnosti, javnih događaja, itd.

Isto tako, Filozofski fakultet redovno održava promocije svojih studijskih programa gostujući na televiziji i na taj način informiše buduće studente o mogućnostima koje pružaju studije na nekom od studijskih programa Fakulteta, tako da su oni informisani o svemu što im je na raspolaganju.

Takođe, Fakultet je deo Dana otvorenih vrata, a i preko raznih pamfleta informiše studente o uslugama koje su im na raspolaganju.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
d. Administrativno osoblje i osoblje za pružanje usluga podrške je kvalifikovano i ima mogućnosti za razvoj svojih kompetencija.	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> <p style="text-align: center;">Djelimično ispunjeno</p> <p style="text-align: center;">Nije ispunjeno</p>	Potreban

Komentar

Administrativno osoblje i osoblje za pružanje usluga podrške je kvalifikovano i ima mogućnosti za razvoj svojih kompetencija. Zaposleni imaju odgovarajuće diplome i sertifikate i mogućnost napredovanja u karijeri pohađanjem raznih obuka i kurseva. Na taj način studentima nude veći kvalitet i bolju podršku.

Preporuke u vezi unapređenja standarda

Nakon provere celokupne primljene dokumentacije i posete Filozofskom fakultetu u Nikšiću, preporuke Komisije za unapređenje ovog standarda su sledeće:

- Preporučuje se češće sprovođenje studentskih anketa u okviru samoevaluacije i iznalaženje odgovarajućih načina i mehanizama da one postanu obavezne, kako bi se povećao broj studenata koji u njima učestvuje.
- Preporučuje se pronalaženje načina i mehanizama za dobijanje mišljenja studenata o njihovim problemima i izazovima u vezi studiranja na Fakultetu na neformalniji način (fokus grupe, kutije za pritužbe i pohvale, itd.).
- Preporučuje se izgradnja preglednije i savremenije internet stranice za lakši pristup ključnim informacijama.
- Preporučuje se veše mogućnosti za praktičnu nastavu.
- Preporučuje se da se naučne baze i servisi učine dostupnijim.

Komisija ovom prilikom želi da pohvali Biblioteku Fakulteta, koja broji više od 230.000 naslova i druga je po veličini u Crnoj Gori, tako da je studentima dostupan veliki broj materijala za učenje.

STANDARD 7. UPRAVLJANJE INFORMACIJAMA

Ustanove treba da osiguraju prikupljanje, analiziranje i korišćenje relevantnih informacija, u cilju efikasnog upravljanja programima i drugim aktivnostima.

Smjernice:

Pouzdana podaci su ključni za donošenje utemeljenih odluka da bi se znalo šta dobro funkcioniše a šta zahtijeva dodatnu pažnju. Efikasni procesi za prikupljanje i analizu informacija o studijskim programima i druge aktivnosti doprinose sistemu unutrašnjeg obezbjeđenja kvaliteta.

Koje informacije se prikupljaju u određenoj mjeri zavisi od vrste i misije ustanove. Sljedeći podaci su od značaja:

- ključni indikatori uspješnosti;
- profil studentske populacije;
- napredovanje studenata kroz studije, stopa uspješnosti i napuštanja studija;
- zadovoljstvo studenata studijskim programima;
- dostupni resursi za učenje i podršku studentima;
- karijerne putanje svršenih studenata.

Mogu se koristiti različite metode prikupljanja informacija. Važno je da su studenti i zaposleni uključeni u pružanje i analizu informacija i u planiranje naknadnih aktivnosti.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
a. Ustanova obezbjeđuje informacije o ključnim indikatorima uspješnosti.	<p>Ispunjeno</p> <p>Djelimično ispunjeno</p> <p>Nije ispunjeno</p>	Potreban

Komentar

Filozofski fakultet obezbjeđuje informacije o ključnim indikatorima uspješnosti kroz proceduru samoevaluacije, uvedenu kroz aktivnosti Centra za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta Univerziteta Crne Gore, koje se na fakultetu realizuju u okviru aktivnosti Komisije za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta Filozofskog fakulteta.

U izvještaju Standardi i indikatori za obezbeđenje i unapređenje kvaliteta/samoevaluacija navedeno je da se prikupljaju, obrađuju i detaljno analiziraju standardi: 1. unapređenje kulture kvaliteta i akademskog integriteta, 2. nastava, 3. studenti, 4. ljudski resursi, 5. naučnoistraživačka i umjetnička djelatnost, 6. saradnja i mobilnost i 7. upravljanje resursima.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
b. Ustanova obezbjeđuje informacije o profilu studentske populacije.	<p>Ispunjeno</p> <p>Djelimično ispunjeno</p> <p>Nije ispunjeno</p>	Potreban

Komentar

Izvještaj Standardi i indikatori za obezbeđenje i unapređenje kvaliteta/samoevaluacija, kad je riječ o studentima, podrazumijeva prikupljanje informacija o: brojčanoj strukturi upisanih studenata u značenju odnosa broja prijavljenih i primljenih prema konkursom traženom broju; procentu prijavljenih i primljenih kandidata u odnosu na zahtjeve tržišta rada; procentu primljenih kandidata iz Crne Gore,

regiona i inostranstva; uspjehu kandidata iz prethodnog školovanja .

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
c. Ustanova obezbjeđuje informacije o napredovanju studenata kroz studije, stopi uspješnosti i napuštanja studija.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

U Izvještaju Standardi i indikatori za obezbeđenje i unapređenje kvaliteta/samoevaluacijavrši vrši se i prikupljanje podataka o: ukupnoj prosječnoj prolaznostinna ispitima u studijskoj godini; procentu studenata koji nastavljaju studije nakon prve godine; procentu prelaska studenata na drugi studijski program; prosječnoj ocjeni studenata; procentu studenata koji su diplomirali u zakonom predviđenom roku; prosječnoj dužini studiranja; procentu studenata koji su ostvarili mobilnost; procentu studenata koji su obavili praksu te broju vannastavnih aktivnosti studenata.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
d. Ustanova obezbjeđuje informacije o zadovoljstvu studenata studijskim programima.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Filozofski fakultet svake godine realizuje anketiranje studenata, propisano Zakonom o visokom obrazovanju Crne Gore, a koje se odnosi na zadovoljstvo studenata realizacijom i organizacijom studijskih programa. Anketa se realizuje u elektronskom formatu, pri čemu je putem kodova obezbijedena anonimnost anketiranih studenata. Ukupni rezultati ankete odnosno finalni izvještaj o anketiranju detaljno se analizira na Vijeću Filozofskog Fakulteta i svi članovi akademske zajednice upoznati su sa tim izvještajem. Ocjene pojedinih nastavnika priključuju se njihovoj dokumentaciji prilikom izbora u akademsko zvanje i sastavni su dio referata. Na osnovu njih, vrednuje se dio pedagoške djelatnosti kandidata. U slučaju da su pojedini nastavnici ili saradnici ocijenjeni ocjenama nižim od 4, Sistem nastavne i kadrovske evidencije Univerziteta Crne Gore (u kojem se inače vrši anketiranje i obrada rezultata ankete), automatski šalje poruku na predmetni list nastavnika odnosno saradnika o obavezama iz Odluke Senata (od 2.6.2011. godine). Obaveze se tiču nužnih reakcija u odnosu na dobijene rezultate po studentskoja anketi. Uvid u pomenute podatke imaju pojedini nastavnici i saradnici, te članovi uprave Filozofskog fakulteta i Univerziteta, koji preduzimaju odgovarajuće aktivnosti ka izvršenju naznačenih obaveza.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
e. Ustanova obezbjeđuje informacije o dostupnim resursima za učenje i podršku studentima.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

U okviru izvještaja o samoevaluaciji, Filozofski fakultet analizira pitanja resursa za učenje i podršku studentima. Takođe sve informacije o dostupnim resursima za učenje i podršku učenju detaljno i precizno

su dostupne na sajtu Filozofskog fakulteta.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
f. Ustanova obezbjeđuje informacije o karijernim putanjama svršenih studenata.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Izvještaj Standardi i indikatori za obezbeđenje i unapređenje kvaliteta/samoevaluacija trebalo bi da obuhvata podatke o: procentu studenata koji su se zaposlili u struci nakon diplomiranja; procentu nezaposlenih iz evidencije na birou rada i broju alumnista sa kojima jedinica ima saradnju.

Kad je riječ o alumnistima, Filozofski fakultet nije ostvario značajniju saradnju. Osim toga, podaci o karijernim putanjama svršenih studenata nijesu dovoljno precizni, jer studenti činom diplomiranja uglavnom završavaju saradnju sa Filozofskim fakultetom.

U aktuelnim uslovima, podatke o nezaposlenosti, ali i o zapošljavanju svršenih studenata Dobijaju se od biroa rada. Međutim, nazivi kvalifikacija pod kojima se kandidati nalaze na evidenciji biroa izrazito su raznovrsni a neki od njih nekompatibilni sa onim nazivima kakve Filozofski fakultet upotrebljava u svojim diplomama. Jasno je da su neki od tih kandidata završili studije van Filozofskog fakulteta i van Crne Gore, tako da, uzevši sve to u obzir, nema preciznih podataka o svršenim studentima.

Kad je riječ o onima koji su uspeli da dođu do zaposlenja, u najvećem broju slučajeva riječ je o radnom angažovanju u ustanovama obrazovnog sistema.

Ipak, smatramo da bi trebalo razviti procedure za obezbjeđivanje preciznijih podataka o karijernim putanjama svršenih studenata.

Preporuke u vezi unapređenja standarda

Nakon provere celokupne primljene dokumentacije i posete Filozofskom fakultetu u Nikšiću, preporuke Komisije za unapređenje ovog standarda su sledeće:

- Preporučuju se daljnje aktivnosti u smislu promocije važnosti studentske mobilnosti i olakšanja priznavanja ocjena i stečenih kvalifikacija nakon povratka.
- Preporučuje se jačanje saradnje sa alumnistima i njihovim uključenjem u aktivnosti Fakulteta.
- Također se za saradnike i nastavnike preporučuje veća uključenost u međunarodne programe za naučno-istraživački rad, čime bi se ojačala prepoznatljivost Fakulteta u Evropskom prostoru visokog obrazovanja i istraživanja i inovacija.
- Komisija preporučuje i da se nastave aktivnosti na obezbeđenju preciznijih i detaljnijih podataka o karijernim putanjama svršenih studenata, te uspostavljanju udruženja alumnista i njihovom uključenju u aktivnosti Fakulteta.

STANDARD 8. INFORMISANJE JAVNOSTI

Ustanove treba da objavljuju informacije o svojim aktivnostima i programima koje realizuju, koje su jasne, tačne, objektivne, aktuelne i lako dostupne.

Smjernice:

Informacije o aktivnostima ustanove korisne su za buduće i sadašnje studente, kao i za svršene studente, druge zainteresovane strane i javnost.

Stoga, ustanove pružaju informacije o svojim aktivnostima, kao i programima koje nude i kriterijumima za upis, planiranim ishodom učenja tih programa, kvalifikacijama koje dodjeljuju, procedurama za izvođenje nastave, učenje i provjeru znanja koja se koriste, stopama prolaznosti i prilikama za učenje koje su na raspolaganju njihovim studentima, kao i informacije o zapošljavanju svršenih studenata.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
a. Ustanova pruža informacije o svojim aktivnostima i programima koje nudi, kao i kriterijumima za upis, planiranim ishodom učenja tih programa, kvalifikacijama koje dodjeljuju, procedurama za izvođenje nastave učenja i provjeru znanja koja se koriste, stopama prolaznosti i prilikama za učenje koje su na raspolaganju njihovim studentima, kao i informacije o zapošljavanju diplomaca.	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> <p style="text-align: center;">Djelimično ispunjeno</p> <p style="text-align: center;">Nije ispunjeno</p>	Eliminacioni

Komentar

Glavni način informiranja Filozofskog fakulteta je web sajt fakulteta, koji je integrisan u sajt Univerziteta Crne Gore (www.ucg.me/ff). Stranica je dobro funkcionalna, hierarhijski organizovana (za različite nivoe studija in programa) i nudi opšte informacije o programima, predmetima, osoblju i drugim pitanjima.

Dalje fakultet informira studente putem oglasnih tabli na fakultetu (interna javnost) I preko informatora za buduće studente. Postoji Facebook stranica Filozofskog fakulteta, koja je namenjena studentima i ažurira se sa relevantnim osobama (prodekan za nastavu, nastavnici, suradnici, rukovodioci studijskih programa). Glavno rukovođenje web sajtom vodi Uprava fakulteta ali za specifička područja definirani i odgovorni su u odnosu na uloge, koje imaju (nastavnici, saradnici, i ostali u odnosu na funkciju. Obavještenja na nivou fakulteta daju prodekani. A za tehnički dio odgovoran je IT koordinator.

Komisija kostatuje da Filozofski fakultet dobro predstavlja svoje nastavno-naučne aktivnosti i dostignuća.

Preporuke u vezi unapređenja standarda

Nakon provere celokupne primljene dokumentacije i posete Filozofskom fakultetu u Nikšiću, preporuke Komisije za unapređenje ovog standarda su sledeće:

- Preporučuju se daljnje aktivnosti u smislu promocije važnosti studentske mobilnosti i olakšanja priznavanja ocjena i stečenih kvalifikacija nakon povratka.
Preporučuje se da se internet stranica modernizira i organizira u smjeru veće preglednosti.
- Pre Preporučuju se daljnje aktivnosti u smislu promocije važnosti studentske mobilnosti i olakšanja priznavanja ocjena i stečenih kvalifikacija nakon povratka.
poručuje se da se koriste novi načini prezentacije i informiranja (video prezentacije, uključivanje poznatih alumni ...).

- Preporučuje se da se sadržaj informacija prilagodi specifičnosti studenata i njihovih problema (studenti sa nižim socialnoekonomskim statusom i sjevera Crne Gore).

STANDARD 9. KONTINUIRANO PRAĆENJE I PERIODIČNO REVIDIRANJE PROGRAMA

Ustanove treba da prate i periodično revidiraju svoje programe kako bi osigurale postizanje ciljeva koji su pred njih postavljeni i odgovorile na potrebe studenata i društva. Revidiranje treba da bude usmjereno na kontinuirano poboljšanje programa. O aktivnostima koje se planiraju ili preduzimaju kao rezultat tih aktivnosti, potrebno je obavijestiti sve aktere na koje se one odnose.

Smjernice:

Cilj redovnog praćenja, provjere i revidiranja studijskih programa je da se osigura njihova adekvatna realizacija i da se stvori efikasno okruženje za učenje i podršku studentima.

Time je obuhvaćena evaluacija:

- sadržaja programa u svjetlu najnovijih istraživanja u datoj disciplini, čime se osigurava savremenost programa;
- promjenjivih potreba društva;
- opterećenja studenata, njihovog napredovanja kroz studije i završetak studija;
- efikasnosti procedura za provjeru znanja studenata;
- studentskih očekivanja, potreba i zadovoljstva programom;
- okruženja za učenje i službi za pružanje podrške, te njihove primjerenosti svrsi programa.

Programi se redovno pregledaju i revidiraju, u šta su uključeni studenti i druge zainteresovane strane. Prikupljene informacije se analiziraju, a program se prilagođava kako bi se osigurala njegova savremenost. Objavljaju se revidirane specifikacije programa.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
a. Kontinuirano praćenje i periodično revidiranje uključuju sadržaj programa u svjetlu najnovijih istraživanja u datoj disciplini, čime se osigurava savremenost programa.	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

U prilogu Standardi i indikatori za obezbeđenje i unapređenje kvaliteta/samoevaluacija navodi da se procedura samoevaluacije sastoji u postupku utvrđivanja u kojem Komisija za kvalitet fakultetske jedinice priprema izvještaj o samoevaluaciji. Nakon toga, izvještaj o samoevaluaciji usvaja se na Veću fakultetske jedinice, da bi onda zasedala Komisija Univerziteta čija obaveza je da pripremi izvještaj na osnovu izvještaja o samoevaluaciji fakultetskih jedinica. Napokon, Izvještaj Komisije Univerziteta usvaja Senat Univerziteta Crne Gore. Takav postupak obezbeđuje nekoliko instanci kontrole, zahvaljujući čemu se može obezbediti kako kontinuirano praćenje, tako i savremenost, odnosno aktuelnost svih studijskih programa na Filozofskom fakultetu u Nikšiću.

Nakon posljednje akreditacije 2017. godine, na proljeće 2020. godine, izvršena je revizija u obimu od 30 ECTS kredita, koliko je i dozvoljeno Zakonom o visokom obrazovanju za promjene između dvije akreditacije.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
------------	---------------------	------------------------------

b. Kontinuirano praćenje i periodično revidiranje uključuju promjenjive potrebe društva.	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	<p style="text-align: center;">Potreban</p>
<p><i>Komentar</i> Prilog Strategija razvoja Filozofskog fakulteta Nikšić 2019-2024. godine donosi strategiju razvoja svih pojedinih odseka na Filozofskom fakultetu u Nikšiću. Studijski programi u svojoj strategiji razvoja, u skladu sa svojim specifičnim oblastima studiranja, nastoje da među svoje prioritete ustanove permanentno modernizovanje savremenih univerziteta. Pojedini Odseci su usvojili i svoju internu strategiju, koja je kompatibilna sa Staregijom razvoja Univerziteta Crne Gore. Pri tome se prevashodno vodi računa o dinamici globalnih društvenih promena, ali i o posebnostima aktuelnih procesa karakterističnih za crnogorsko društvo.</p>		
<p style="text-align: center;">Kriterijum</p>	<p style="text-align: center;">Ocjena ispunjenosti</p>	<p style="text-align: center;">Kriterijum za reakreditaciju</p>
c. Kontinuirano praćenje i periodično revidiranje uključuju opterećenje studenata, njihovo napredovanje kroz studije i završetak studija.	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	<p style="text-align: center;">Eliminacioni</p>
<p><i>Komentar</i> U Statutu Univerziteta Crne Gore, članu 127. ističe da je optimalno radno opterećenje studenata ukupno 40 časova nedeljno, što odgovara evropskim standardima kao i zbiru od 60 ECTS kredita u toku studijske godine. Naročito se vodi računa da opterećenje bude ravnomerno raspoređeno na nastavu, samostalan studijski rad, kolokvijume, ispite, izrade seminarskih i završnih radova te stručnu praksu. Upravo je posljednja revizija planova i silabusa koja je realizovana 2020. godine, u najvećoj meri bila motivisana pitanjem opterećenja studenata, tj. njihovim racionalnijim opterećenjem kroz godine i nivoe studija. U dokumentaciji se, osim toga, navodi da se iz akreditacije u akreditaciju, na Filozofskom fakultetu može zapaziti smanjenje broja predmeta po godinama studija, takođe u funkciji smanjenja opterećenja studenata.</p>		
<p style="text-align: center;">Kriterijum</p>	<p style="text-align: center;">Ocjena ispunjenosti</p>	<p style="text-align: center;">Kriterijum za reakreditaciju</p>
d. Kontinuirano praćenje i periodično revidiranje uključuju efikasnost procedura za proveru znanja studenata.	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	<p style="text-align: center;">Eliminacioni</p>
<p><i>Komentar</i> Strategija razvoja Filozofskog fakulteta Nikšić 2019-2024. godine ističe da je razvoj sistema ishoda učenja i njihova revizija uskladena, tj. uporediva sa programima u Evropskom prostoru visokog obrazovanja, što podrazumeva blagovremeno uvođenje novih tehnologija u proces procene i provere kako teorijskog tako i praktičnog znanja studenata. Kontinuirano praćenje i peridoično revidiranje uključuje mogućnosti promene svih elemanata silabusa. U tom smislu procedure za proveru znanja studenata, sadržane u silabusima za pojedine predmete u rubrici pod nazivom Oblici provere znanja i ocenjivanja, sastavni su deo i predmet kontinuiranog usaglašavanja na Filozofskom fakultetu.</p>		
<p style="text-align: center;">Kriterijum</p>	<p style="text-align: center;">Ocjena ispunjenosti</p>	<p style="text-align: center;">Kriterijum za reakreditaciju</p>
e. Kontinuirano praćenje i periodično revidiranje uključuju studentska	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> Djelimično ispunjeno	<p style="text-align: center;">Eliminacioni</p>

očekivanja, potrebe i zadovoljstva programom.	Nije ispunjeno	
<p><i>Komentar</i> U prilogu Pravila studiranja na osnovnim studijama, članu 44. navodi da su nakon svakog semestra studenti obavezni da učestvuju u evaluaciji tokom koje se izjašnjavaju o stepenu ispunjenosti očekivanja i o zadovoljstvu programom. Nastavnici čije ocene su ispod proseka bivaju pozvani kod Dekana na razgovor čiji je cilj konsultacija i preporuke za otklanjanje uočenih slabosti.</p>		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
f. Kontinuirano praćenje i periodično revidiranje uključuju okruženje za učenje i službe za pružanje podrške, kao i njihovu primjerenost svrsi programa.	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni
<p><i>Komentar</i> U Prilogu Strategija razvoja Filozofskog fakulteta Nikšić 2019-2024. godine navodi da je neophodno raditi na unapređivanju socijalnih i emocionalnih vještina studenata koje će ih bolje pripremiti i osposobiti za snalaženje u digitalno doba u čemu je prepoznat prostor za revidiranje postojećih nastavnih planova i programa. To se odnosi i na vještine da kroz međunarodne (interdisciplinarne) timove učestvuje u programima intervencije u krizama (prirodne nepogode, ratovi, sajber nasilje i kriminal i sl.). Okruženje za učenje sve više se prilagođava savremenim dostignućima u tehnici i tehnologiji, pa se učionice i ostale prostorije na Filozofskom fakultetu u skladu sa mogućnostima opremaju. To opremanje sa jedne strane usmereno je na dostupnost savremene tehnike i tehnologije, a sa druge strane, vodi se računa i o tome da u nastavi bude moguća realizacija nekih oblika rada koji potencijalno nose veću aktivnost studenata. Ovde se pre svega misli na rad u malim grupama pa je, recimo, novopremljena učionica (336) u celosti funkcionalna za učenje u savremenom ambijentu, u šta se recenzentska komisija uverila tokom posete. Pored toga, sve učionice u osnovi su opremljene primjereno svrsi programa.</p>		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
g. Programi se redovno pregledaju i revidiraju, u šta su uključeni studenti i druge zainteresovane strane.	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni
<p><i>Komentar</i> Statut Univerziteta Crne Gore, član 63. navodi da se usvajanje i revizija studijskih programa verifikuje na Veću, a predstavnici studenata su na Veću prisutni u značajnom broju od 20% od ukupnog broja članova. Oni su izabrani od strane studentske organizacije na organizacionoj jedinici, vodeći računa da u strukturi budu zastupljeni studenti svih nivoa studija (osnovne, postdiplomske i doktorske). U Veću Filozofskog fakulteta, svaki studijski program ima po jednog studentskog predstavnika. Na taj način, tj. preko svojih predstavnika, svi studenti imaju učešće u pregledanju i u reviziji programa. I predstavnici administrativnog osoblja članovi su Komisije za obezbeđenje i unapređenje sistema kvaliteta Filozofskog fakulteta i Veća Filozofskog fakulteta, tela koja su nadležna za izradu, pregled i reviziju nastavnih planova i silabusa. Prema tome, redovne procedure pregleda i revizije programa uključuju studente i administrativno osoblje.</p>		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju

h. Prikupljene informacije se analiziraju, a program se prilagođava kako bi se osigurala njegova savremenost.	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni
<p><i>Komentar</i></p> <p>Statut Univerziteta Crne Gore i Strategija razvoja Filozofskog fakulteta Nikšić 2019-2024. godine na više mesta iskazuju opredeljenost za osavremenjivanje studijskih programa i njihovo unapređivanje u skladu sa aktuelnim opšteobrazovnim dekumentima na evropskom nivou, ali i s obzirom na savremene društvene tendencije.</p> <p>Informacije se prikupljaju svake godine u cilju samoevaluacije Filozofskog fakulteta.</p> <p>Samoevaluacioni izvještaj koji usvoji Upravni odbor Univerziteta Crne Gore, koristi se kao polazna tačka za dalji rad i za narednu samoevaluaciju.</p>		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
i. Objavljuju se revidirane specifikacije programa.	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni
<p><i>Komentar</i></p> <p>Sve promjene u nastavnim planovima i programima čine se dostupnim putem sajta Univerziteta Crne Gore i Filozofskog fakulteta.</p> <p>Statut Univerziteta Crne Gore i Strategija razvoja Filozofskog fakulteta Nikšić 2019-2024. godine u mnogim tačkama insistiraju na transparentnosti, što uključuje i činjenje vidljivim revidirane specifikacije programa.</p>		

Preporuke u vezi unapređenja standarda

Nakon provere celokupne primljene dokumentacije i posete Filozofskom fakultetu u Nikšiću, preporuke Komisije za unapređenje ovog standarda su sledeće:

- Preporučuje se poštovanje Zakona o visokom obrazovanju i sprovođenje obavezne studentske evaluacije, što je moguće ukoliko se ona, primera radi, uspostavi kao uslov za overu semestra. Anketu obavezno sprovođiti nakon što studenti polože ispite. Preporuka je da to bude krajem septembra, odnosno pre upisa u novu godinu studija. Budući da su na Filozofskom fakultetu u Nikšiću mahom u pitanju male studijske grupe, nastavnici i studenti se veoma dobro poznaju, tako da studenti pre polaganja ispita s pravom zaziru od svake kritike nastavnika.
- Preporučuje se javno objavljivanje rezultata studentskih anketa na sajtu Filozofskog fakulteta. Vidljivi rezultati bi predstavljali dodatnu motivaciju studentima, čemu naročito valja dodati jasnu i prepoznatljivu reakciju institucije u slučaju ispodprosečno ocenjenih nastavnika. Tek tada evaluacija ima smisla, kada uprava reaguje u slučaju prestrogih nastavnika ili nastavnika čiji rad je ocenjen kao manjkav.
- Preporučuje se javna pohvala i/ili nagrada za najbolje ocenjene nastavnike.
- Preporučuje se da se, tokom revidiranja programa, broj predmeta na studijskom programu ne smanjuje, već povećava, kroz uvođenje izbornih blokova.

STANDARD 10. CIKLIČNO EKSTERNO OBEZBJEĐENJE KVALITETA

Ustanove treba da periodično vrše proces eksternog obezbeđenja kvaliteta u skladu sa ESG standardima.

Smjernice:

Eksterno obezbeđenje kvaliteta u svojim različitim oblicima može potvrditi efikasnost unutrašnjeg obezbeđenja kvaliteta ustanove, i može služiti kao katalizator poboljšanja i ponuditi ustanovi nove

perspektive. Njime se, takođe, obezbjeđuju informacije kako bi se i ustanova i javnost uvjerile u kvalitet aktivnosti ustanove.

Ustanove učestvuju u cikličnim postupcima eksternog obezbjeđenja kvaliteta koji u obzir uzimaju, gdje je to relevantno, uslove iz zakonodavnog okvira u kojem funkcionišu. Stoga, u zavisnosti od okvira, eksterno obezbjeđenje kvaliteta može poprimiti različite oblike i može se koncentrisati na različite nivoe organizacije (kao što su program, fakultet ili ustanova).

Obezbjeđenje kvaliteta je kontinuiran proces koji se ne završava eksternim povratnim informacijama ili izvještajem ili procesom preduzimanja naknadnih mjera u okviru ustanove. Dakle, ustanove vode računa da se napredak, koji je postignut od posljednje aktivnosti u oblasti eksternog obezbjeđenja kvaliteta, uzima u obzir prilikom priprema za sljedeću aktivnost.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
a. Ustanove vode računa da se napredak koji je postignut od posljednje aktivnosti u oblasti obezbjeđenja kvaliteta uzima u obzir prilikom priprema za sljedeću.	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni

Komentar

Posljednja spoljašnja evaluacija Univerziteta i Filozofskog fakulteta realizovana je 2018 godine, realizovana od strane EUA i prezentovana je kroz IEP izvještaj (<https://www.ucg.ac.me/objava/blog/6/objava/49689-follow-up-evaluacioni-izvjestaj>), prema ESG indikatorima, a koja je zaključila, da su svi programi i njihovih ciljeva u celosti usmereni i vođeni misijom i vizijom Univerziteta Crne Gore. Svi su studijski program izrađeni sa strane Komisije za obezbeđenje i unapređenje sistema kvaliteta Filozofskog fakulteta (sve zainteresovane strane imaju svoje predstavnike - rukovodioci studijskih programa, predstavnici studenata i predstavnici neakadenskog osoblja). Komisija je mišljenja, da Filozofski fakultet vodi računa, da se napredak koji je postignut od posljednje aktivnosti u oblasti obezbeđenja kvaliteta uzima u obzir prilikom priprema za sledeću.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
b. Ustanova učestvuje u cikličnim postupcima eksternog obezbjeđenja kvaliteta koji u obzir uzimaju, gdje je to relevantno, uslove iz zakonodavnog okvira u kojem funkcionišu..	<p style="text-align: center;">Ispunjeno</p> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni

Komentar

Filozofski fakultet poštuje Zakon o visokom obrazovanju, koji govori o periodičkoj eksternoj evaluaciji i (re)akreditaciji. Tako se model studija menjao posle prethodnih evalvacija, specifički za specialističke ili regulisane profesije. Komisija se slaže sa reakreditacijom modela iz 2017. godine, u skladu sa aktuelnim Zakonom o visokom obrazovanju. Komisija je mišljenja, da se postupci sprovode u zakonskim okvirima i u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju i ostalim relevantnim zakonskim i podzakonskim aktima koja uređuju oblast visokog obrazovanja i aktivnosti visokoškolskih ustanova u Crnoj Gori, kao i u skladu sa relevantnim evropskim standardima, procedurama i najboljom praksom.

Preporuke u vezi unapređenja standarda

Nakon provere celokupne primljene dokumentacije i posete Filozofskom fakultetu u Nikšiću, preporuke Komisije za unapređenje ovog standarda su sledeće:

- Preporučuje se da Filozofski fakultet formira hijerarhiju potrebnih i željenih ciljeva i da te ciljeve nastoji ostvariti.
- Preporučuje se da u vezi kritičkih odluka (primjer sistem studija 3+2+3) uzima u obzir trendove u široj okolini akademskog prostora.
- Preporučuje se da uključe bitni elementi društva u analizu perspektiva.

REAKREDITACIONI STAV I PREDLOG**Komisija predlaže Agenciji reakreditacioni stav:****1. Prihvatanje zahtjeva za reakreditaciju za puni period reakreditacije
(5. godina)**

Obrazloženje:

Na osnovu Izvještaja o samoevaluaciji sa kriterijumima, uvida u predatu i dopunsku dokumentaciju (dostavljenu na zahtev Komisije), kao i nakon saznanja stečenih tokom posete Filozofskom fakultetu, poštujući Zakon o visokom obrazovanju, Pravilnik i Standarde i smernice za reakreditaciju propisane od strane Agencije za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja, kao i ostale referentne propise, Komisija predlaže: **prihvatanje Zahteva za reakreditaciju Filozofskog fakulteta Univerziteta Crne Gore.**

U nastavku teksta data je ocena ispunjenosti svakog standarda sa preporukama za njihovo unapređenje.

STANDARD 1. je ispunjen.

Preporuke:

- Preporučuje se češće spovođenje evaluacije, na kraju svakog semestra, nakon ispitnog roka. Takođe, potrebno je podsticanje aktivnijeg učešća studenata u procesu obezbeđenja i unapređenja kvaliteta. Svi studenti bi trebalo da učestvuju u evaluaciji, koja bi mogla biti uslov za prijavu ispita, na primer. Ukoliko je moguće, poželjno je i javno objaviti rezultate evaluacije nastavnog osoblja i programa.
- Studente treba ohrabriti da polažu ispit o akademskom integritetu.
- U cilju unapređenja kvaliteta preporučuje se postavljanje kutija na najprometnijim mestima na Filozofskom fakultetu za stalnu evaluaciju pedagoškog rada nastavnika i saradnika, kao i studijskih programa. Potrebno je uvesti i fokus grupe sa studentima radi bolje procene kvaliteta studijskih programa.
- Preporuka je da se sprovede i samoevaluacija zaposlenih na Fakultetu koja bi obuhvatila nastavnike i saradnike u nastavi, administrativne i druge radnike, u cilju procene zadovoljstva poslom i drugim aspektima profesionalnog rada.
- Participacija zaposlenih u aktivnostima na unapređenju kvaliteta nije strogo definisana obaveza te se njihov angažman svodi na nivo odgovornosti i savesti (nema mera za stimulaciju učešća, niti posledica za neangažovanje).

STANDARD 2. je djelimično ispunjen.

Preporuke:

- Potrebno je obnoviti licencu za rad Filozofskog fakulteta u Nikšiću za obavljanje naučno-istraživačke delatnosti iz oblasti društvenih, humanističkih i interdisciplinarnih nauka, za šta je i predat Zahtev (01-2932, od 23.11.2021).
- U narednom periodu potrebno je intenzivnije raditi na pripremanju i realizaciji međunarodnih naučnoistraživačkih projekata. Potrebno je jačati međunarodnu saradnju u domenu naučnih istraživanja i inicirati više zajedničkih projekata sa partnerskim institucijama iz inostranstva.
- Preporučuje se stalno unapređenje kvaliteta sadržaja kurikuluma, njihovo upoređivanje sa kurikulumima odgovarajućih stranih visokoškolskih ustanova, unapređenje nastave, usavršavanje nastavnog osoblja kroz razvijanje pedagoških kompetencija, uključivanje studenata u naučno-istraživački rad, kroz organizovanje studentskih naučnih konferencija i štampanje zbornika studentskih naučnih radova.
- Preporuka je uspostaviti instituciju „uslovnog predmeta“, odnosno pravilo da student ne može slušati i polagati neke predmete na narednoj studijskoj godini ako nije položio sve predmete iz prethodne studijske godine, što omogućava postupno građenje sistema znanja.
- Preporuka je formirati Savet poslodavaca koji bi razmatrao pitanja saradnje Filozofskog fakulteta sa privrednim društvima, ustanovama javnih službi i drugim privatnim i javnim subjektima, razmatrao studijske programe koji se realizuju na Fakultetu i daje mišljenja,

predloge i inicijative za moguće izmene ili dopune, davao inicijative za osnivanje i realizaciju novih studijskih programa, u skladu sa potrebama privrednih subjekata ili javnih službi i analizirao potrebe tržišta rada u Crnoj Gori i davao predloge za usklađivanje obrazovanih profila sa potrebama tržišta rada.

STANDARD 3. je ispunjen.

Preporuke:

- Preporučuje se uvođenje novih, dodatnih ispitnih rokova za studente.
- Preporučuje se pojednostavljivanje procedure poništavanja ispita. Komisija smatra da bi procedura mogla biti fleksibilnija, posebno u slučajevima kada student nije zadovoljan svojim učinkom, ili ocenom dobijenom na ispitu, a pri tom nema nikakve primedbe na odnos i stav nastavnika. U takvim slučajevima komisija sugerira mogućnost da nastavnici ponište rezultate ispita na licu mesta, bez dodatne birokratije.
- Preporučuje se korigovanje dokumenta Pravila studiranja na osnovnim studijama, u kome član 27. navodi da radna obaveza predmetnom nastavniku nalaže da na prvom času nastave upozna studente sa oblicima praćenja rada, terminima provere znanja, karakterom i sadržinom završnog ispita, strukturom ukupnog broja poena i načinom formiranja ocene. Budući da je praksa unutar evropskog obrazovnog prostora pokazala bolje rezultate tamo gde su studenti imali na raspolaganju više izbora, smatramo da bi oni trebalo da imaju reč i mogućnost da biraju izvesne oblike rada ili provere znanja, a ne samo da "budu obavešteni" o tome kako je predmetni nastavnik odlučio ili odlučila da radi. Rečju, gde god je to moguće, studenti bi trebalo da imaju izbor kako žele da polažu ispit.
- Preporučuje se donošenje Pravilnika o polaganju ispita i ocenjivanju na ispitu.
- Preporučuje se da se ne menjaju pravila studiranja tokom doktorskih studija, na šta su ukazali studenti tokom razgovora sa članovima recenzentske komisije. Student treba da završi po programu koji je upisao.
- Komisija je konstatovala da prevelik broj studenata odustaje od studija već posle prve godine i preporučuje intenzivniji rad ustanove na motivisanju studenata za završetak studija.

STANDARD 4. je ispunjen.

Preporuke:

- Preporučuje se razvijanje vannastavnih aktivnosti za studente i njihovo adekvatno vrednovanje, kao i unos kroz dopunu diplome.
- Preporučuje se bolja selekcija učenika pri upisu, uvođenje prijemnih ispita za sve studijske programe.
- Preporučuje se aktivnije promovisanje studijskih programa, radi privlačenja većeg broja učenika, pa i učenika iz inostranstva.

STANDARD 5. je ispunjen.

Preporuke:

- Preporučuje se da se planira karijerni razvoj nastavnog osoblja od početka karijere do redovnog profesora.
- Preporučuje se da saradnici u nastavi za aplikativne predmete budu u što većoj mjeri ljudi sa iskustvom u praksi.
- Preporučuje se da nastavno osoblje bude što kompetentnije, u skladu sa studijskim programom. Potrebno je i kontinuirano i sistematsko usavršavanje nastavnika i saradnika u oblasti pedagoških i didkatičko-metodičkih kompetencija.
- Preporučuje se smanjivanje stepena opterećenja nastavnika i saradnika, prodržavanje odredbi Kolektivnog ugovora za Univerzitet Crne Gore (četiri časa za nastavnike i šest časova za saradnike u nastavi nedeljno).
- Preporučuje se liberalizovanje uslova za napredovanje nastavnika i saradnika u nastavi, kao i podsticanje domaćeg izdavaštva.
-

STANDARD 6. je ispunjen.

Preporuke:

- Preporučuje se češće sprovođenje studentskih anketa u okviru samoevaluacije i iznalaženje odgovarajućih načina i mehanizama da one postanu obavezne, kako bi se povećao broj studenata koji u njima učestvuje.
- Preporučuje se pronalaženje načina i mehanizama za dobijanje mišljenja studenata o njihovim problemima i izazovima u vezi studiranja na Fakultetu na neformalniji način (fokus grupe, kutije za pritužbe i pohvale, itd.).
- Preporučuje se izgradnja preglednije i savremenije internet stranice za lakši pristup ključnim informacijama.
- Preporučuje se veše mogućnosti za praktičnu nastavu.
- Preporučuje se da se naučne baze i servisi učine dostupnijim.

STANDARD 7. je djelimično ispunjen.

Preporuke:

- Preporučuju se daljnje aktivnosti u smislu promocije važnosti studentske mobilnosti i olakšanja priznavanja ocjena i stečenih kvalifikacija nakon povratka.
- Preporučuje se jačanje saradnje sa alumnistima i njihovim uključenjem u aktivnosti Fakulteta.
- Također se za saradnike i nastavnike preporučuje veća uključenost u međunarodne programe za naučno-istraživački rad, čime bi se ojačala prepoznatljivost Fakulteta u Evropskom prostoru visokog obrazovanja i istraživanja i inovacija.
- Komisija preporučuje i da se nastave aktivnosti na obezbjeđenju preciznijih i detaljnijih podataka o karijernim putanjama svršenih studenata, te uspostavljanju udruženja alumnista i njihovom uključenju u aktivnosti Fakulteta.
-

STANDARD 8. je ispunjen.

Preporuke:

- Preporučuju se daljnje aktivnosti u smislu promocije važnosti studentske mobilnosti i olakšanja priznavanja ocjena i stečenih kvalifikacija nakon povratka. Preporučuje se da se internet stranica modernizira i organizira u smjeru veće preglednosti.
- Preporučuju se daljnje aktivnosti u smislu promocije važnosti studentske mobilnosti i olakšanja priznavanja ocjena i stečenih kvalifikacija nakon povratka. poručuje se da se koriste novi načini prezentacije i informiranja (video prezentacije, uključivanje poznatih alumni ...).
- Preporučuje se da se sadržaj informacija prilagodi specifičnosti studenata i njihovih problema (studenti sa nižim socialnoekonomskim statusom i sjevera Crne Gore).

STANDARD 9. je ispunjen.

Preporuke:

- Preporučuje se poštovanje Zakona o visokom obrazovanju i sprovođenje obavezne studentske evaluacije, što je moguće ukoliko se ona, primera radi, uspostavi kao uslov za overu semestra. Anketu obavezno sprovoditi nakon što studenti polože ispite. Preporuka je da to bude krajem septembra, odnosno pre upisa u novu godinu studija. Budući da su na Filozofskom fakultetu u Nikšiću mahom u pitanju male studijske grupe, nastavnici i studenti se veoma dobro poznaju, tako da studenti pre polaganja ispita s pravom zaziru od svake kritike nastavnika. Preporučuje se javno objavljivanje rezultata studentskih anketa na sajtu Filozofskog fakulteta. Vidljivi rezultati bi predstavljali dodatnu motivaciju studentima, čemu naročito valja dodati jasnu i prepoznatljivu reakciju institucije u slučaju ispodprosečno ocenjenih nastavnika. Tek tada evaluacija ima smisla, kada uprava reaguje u slučaju prestrogih nastavnika ili nastavnika čiji rad je ocenjen kao manjkav.
- Preporučuje se javna pohvala i/ili nagrada za najbolje ocenjene nastavnike.
- Preporučuje se da se, tokom revidiranja programa, broj predmeta na studijskom programu ne smanjuje, već povećava, kroz uvođenje izbornih blokova.

STANDARD 10. je ispunjen.

Preporuke:

- Preporučuje se da Filozofski fakultet formira hijerarhiju potrebnih i željenih ciljeva i da te ciljeve nastoji ostvariti.
- Preporučuje se da u vezi kritičkih odluka (primjer sistem studija 3+2+3) uzima u obzir trendove u široj okolini akademskog prostora.
- Preporučuje se da uključe bitni elementi društva u analizu perspektiva.

2. Odbijanje zahtjeva za reakreditaciju.

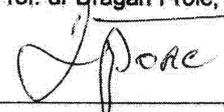
Obrazloženje:

Komisija predlaže Agenciji naknadnu kontrolu (follow-up) u naznačenom roku:

Datum: 20.06.2022. godine

Datum _____

KOMISIJA

Predsjednik	Doc. dr Marija Vujović, Filozofski fakultet, Univerzitet u Nišu
Član	Prof. dr Dragan Prole, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu
Član	Prof. dr Robert Masten, Filozofski fakultet, Univerzitet u Ljubljani
Član	Mr. Tea Koneska – Vasilevska, Filozofski fakultet, Univerzitet u Nišu
Član	Mr. Ammar Miraščija, Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine